Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Sint-Pietersplein 52
(Gent, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2019F149
Juni 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Floortje Heirman, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1 Resultaten van het bureauonderzoek 8

1.1 Administratieve gegevens 8
1.2 Onderzoeksopdracht 10

1.2.1 Doelstelling 10
1.2.2 Onderzoeksvragen 10
1.2.3 Juridische context 10
1.2.4 Randvoorwaarden 10
1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein 11

1.3 Werkwijze en strategie 12

1.3.1 Methode 12
1.3.2 Fysisch geografische situatie 12
1.3.3 Historische context en bekende archeologie 12
1.3.4 Archeologische indicatoren 12
1.3.5 Verstoringshistoriek 13
1.3.6 Introductie tot het projectgebied 14

1.3.6.1 Ruimtelijke situering 14
1.3.6.2 Geplande werken 14

1.4 Assessmentrapport 23

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie 23

1.4.1.1 Landschappelijke situering 24
1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie 27
1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie 28
1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen 28

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis 30

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen 30
1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen 33
1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden 41
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen 51
1.4.2.5 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader 58

1.5 Synthese 60

1.5.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed 61

2 Bibliografie 62

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....9
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....14
Figuur 3: Bestaande toestand (Bron: Candor). 15
Figuur 4: Lange snede van de huidige toestand van het projectgebied, met onderkeldering aan de zijde van het Sint-Pietersplein (Bron: a154 Architecten). 16
Figuur 5: Langse snede over patio van de huidige toestand (Bron: a154 Architecten).....16
Figuur 6: Plattegrond kelderverdieping (Bron: a154 Architecten). 17
Figuur 7: Doorsnede geplande werken (Bron: a154 Architecten). 18
Figuur 8: Doorsnede geplande werken (Bron: a154 Architecten). 19
Figuur 9: Kelderverdieping geplande werken (Bron: a154 Architecten). 19
Figuur 10: Gelijkvloers (Bron: a154 Architecten).....20
Figuur 11: Gevel Sint-Pietersplein (Bron: a154 Architecten). 20
Figuur 12: Gevel Sint-Amandsplein (Bron: a154 Architecten).....21
Figuur 13: Gevel Sint-Amandstraat (Bron: a154 Architecten).....21
Figuur 14: Geplande bodemingrepen weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt). 22
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt). 24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt). 25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt). 25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijn (Bron: Geopunt).....26
Figuur 19: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt). 26
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..27
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). .28
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt). 29
Figuur 23: Overzicht van de gebiedsuitbreiding van de stad Gent in de 13de en het begin van de 14de eeuw, waardoor een nieuwe, derde stadsomwalling nodig was. (CAPITEYN, CHARLES & LALEMAN 2007, 22).....31
Figuur 24: Tweede stadsomwalling Gent 1100 (CAPITEYN, CHARLES & LALEMAN 2007, 16) 31

Figuur 25: Panoramisch zicht op Gent, 1534, STAM, topografisch beeld van de stad zoals die er uitzag vóór de cruciale ingrepen die op bevel van Keizer Karel V werden uitgevoerd (Stad Gent, STAM, Bijlokecollectie).....32
Figuur 26: Projectgebied bij benadering weergegeven op het Panoramisch plan van Gent, 1534 (Bron: STAM Gent).....33
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Koninklijk Belgisch Rijksarchief). 34
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de kaart van Braun & Hogenberg, 1582 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).....35
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).....35
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).....36
Figuur 31: De potjesmarkt van Sint-Pieters, met de Onze-Lieve-Vrouwekerk en de abdij op de achtergrond, David Teniers de Jonge, midden 17de eeuw (Paris, Bridgeman Art). 36
Figuur 32: Schematische voorstelling van de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk (90) en het projectgebied bij benadering op het stadsplan van Ignace Malfeson, 1756 (Stad Gent, Stadsarchief). 37
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).....37
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).....38
Figuur 35: De rijk versierde tuinmuur op een aquarel uit de Gensche Kronycke, tweede helft 18de eeuw (Gent, Universiteitsbibliotheek). 38
Figuur 36: Projectgebied weergegeven op een detail uit het stadsplan van Gent van G. Goethals, 1796 (Gent, Universiteitsbibliotheek). 39
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).....40
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).....40
Figuur 39: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden (Bron: Geopunt).....42
Figuur 40: Doorsnede van 1 van de parallelle greppels (Bru & Vermeiren 2010, afb. 6). 47
Figuur 41: Lokalisatie van de 2 parallelle grachten op het Sint-Pietersplein (Bru & Vermeiren 2010, afb. 5).....47

Figuur 42: Plan met situering van de verschillende opgravingszones (Dienst Stadsarcheologie Gent). 48
Figuur 43: Hypothetische reconstructie van het oorspronkelijke niveau.....50
Figuur 44: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt). 51
Figuur 45: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt). 52
Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt). 52
Figuur 47: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt). 53
Figuur 48: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt). 53
Figuur 49: Werktekening tot de nivellering van het Sint-Pietersplein in 1810-1811. Doorsneden, plattegrond en aanduiding van de percelen. Schaalverhouding 1/1000. Pentekening op kalk (met dank aan de Dienst Stadsarcheologie Gent).....55
Figuur 50: Situering van het plangebied op het opmetingsplan, voor de nivellering van het Sint-Pietersplein (met dank aan de Dienst Stadsarcheologie Gent). 56
Figuur 51: AG L 31 / 15a . Place de St. Pierre - Etât des lieux en 1849 Plan nr. 2. Plaine de St. Pierre - Etât des lieux en 1847 Plan n° 1. Afbeeldingen van de plattegronden van het SInt-Pietersplein in 1849 en 1847. Doorsneden van de nivelleringen in 1847 en 1847 in de lengte en de breedte. Schaalverhouding in meter. Ontwerp: Charles Leclerc-Restieaux. Lithodruk (met dank aan de Dienst Stadsarcheologie Gent).....57
Figuur 52: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geopunt). 58

TABELLENLIJST

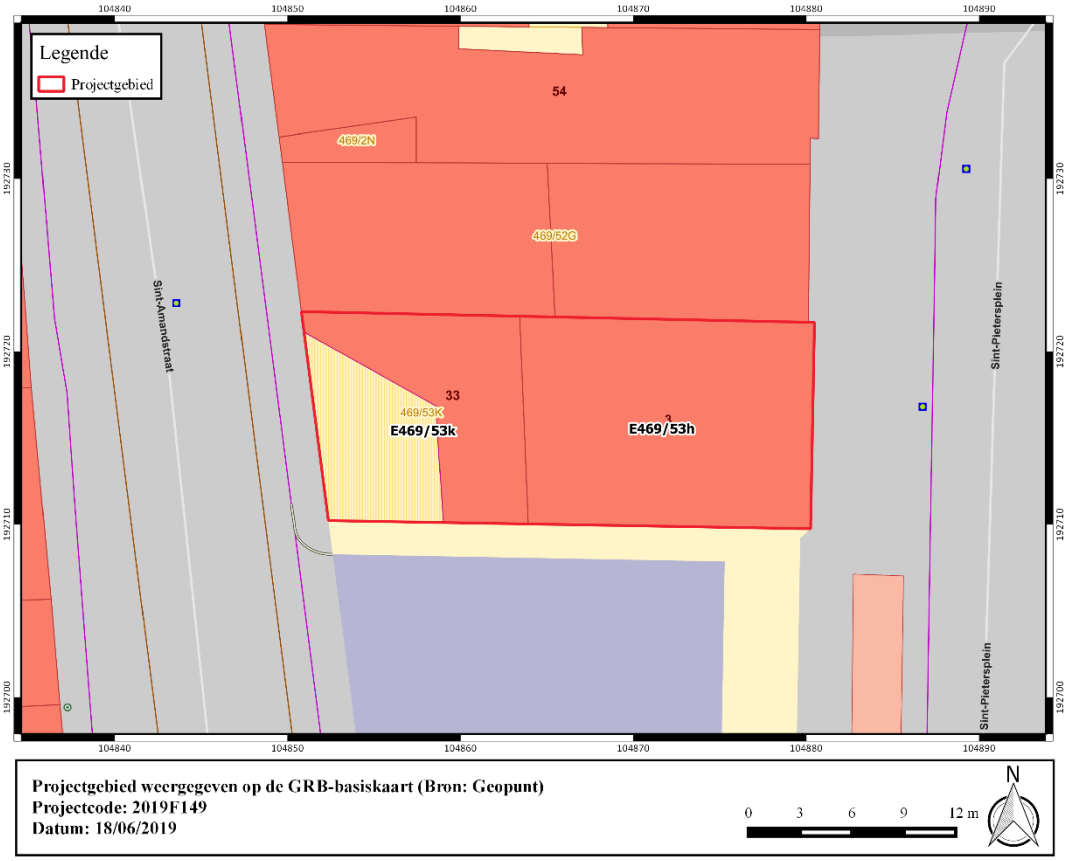
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 8
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens. 23
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten. 41

1 Resultaten van het bureauonderzoek

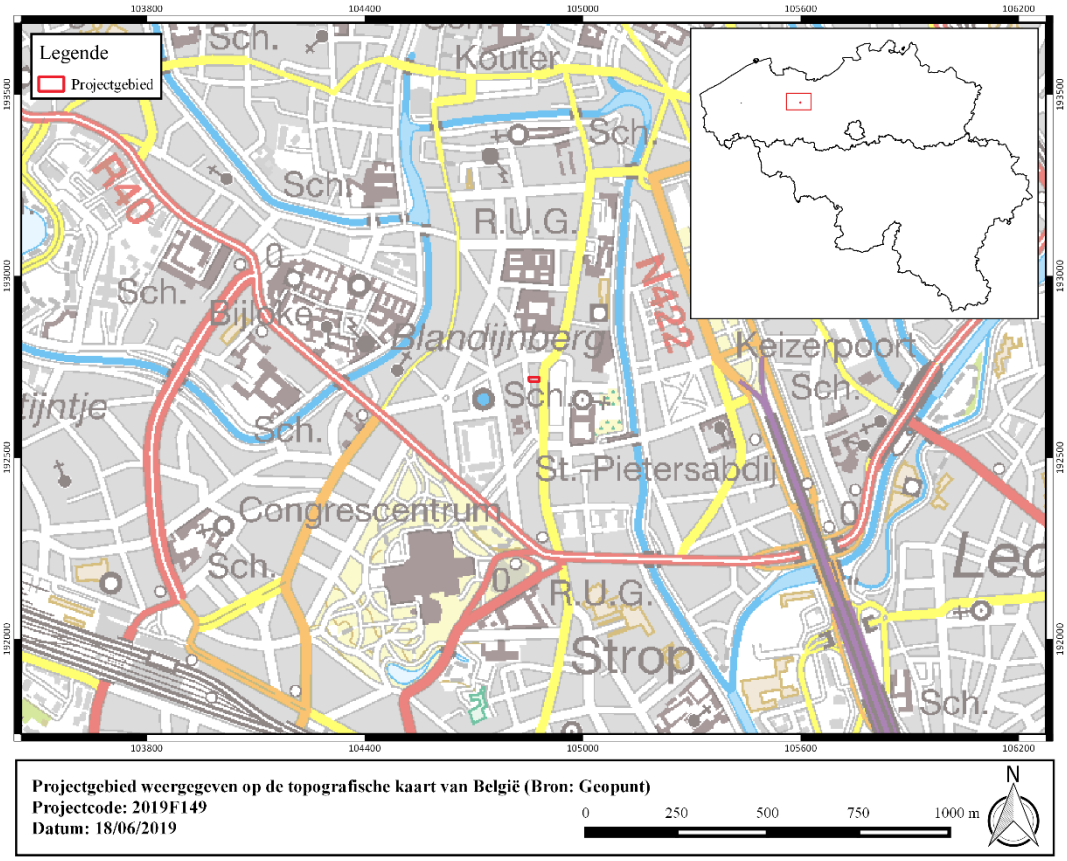
1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Gent
	Deelgemeente	/
	Postcode	9000
	Adres	Sint-Pietersplein 52 – Sint-Amandsstraat 33 9000 Gent
	Toponiem	Sint-Pietersplein 52
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 104839 Y_{min} = 192695 X_{max} = 104898 Y_{max} = 192736
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Gent, Afdeling 5, Sectie E, nr's: 469/53k, 469/53h Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus) Floortje Heirman (archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde. Het onderzoeksterrein situeert zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch binnen een beschermde archeologische site, maar wel in een vastgestelde archeologische zone. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m^2 of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 345 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande werken bedraagt meer dan 100 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Sint-Pietersplein 52 in Gent werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed[1] geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

[1] https://cai.onroerenderfgoed.be/

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Panoramisch plan van Gent, 1534
- Deventerkaart, ca. 1560
- Kaart van Braun & Hogenberg, 1582
- Sanderuskaart, 1641
- Stadsplan van Ignace Malfeson, 1756
- Ferrariskaart, 1771-1777
- Stadsplan van Gent van G. Goethals, 1796
- Topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.[2]

[2] http://www.geopunt.be/

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Gent, hoofdstad van de provincie Oost-Vlaanderen. Het plangebied is ingesloten tussen de Sint-Amandstraat ten westen en het Sint-Pietersplein ten oosten. Het noorden van het onderzoeksgebied grenst aan bebouwing op perceel 469/52G, ten zuiden bevindt zich een verhoogde parking. De stadskern van Gent (Korenmarkt) situeert zich ca. 1,3 km ten noorden.

Het onderzoeksterrein situeert zich ter hoogte van het Sint-Pietersplein 52, beslaat een oppervlakte van ca. 345 m² en behoort tot afdeling 5, sectie E van Gent.

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

De totale oppervlakte van het onderzoeksterrein bedraagt 345 m².

De opdrachtgever plan de sloop van de huidige bebouwing met ingreep in de bodem binnen de contouren van het plangebied met uitzondering van de volledige gevel ter hoogte van het Sint-Pietersplein. Na de sloop van de bebouwing wordt een studentenhuis opgericht met een kelderopslag op verdieping -1 t.a.v. vloerpas Sint-Pietersplein.

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

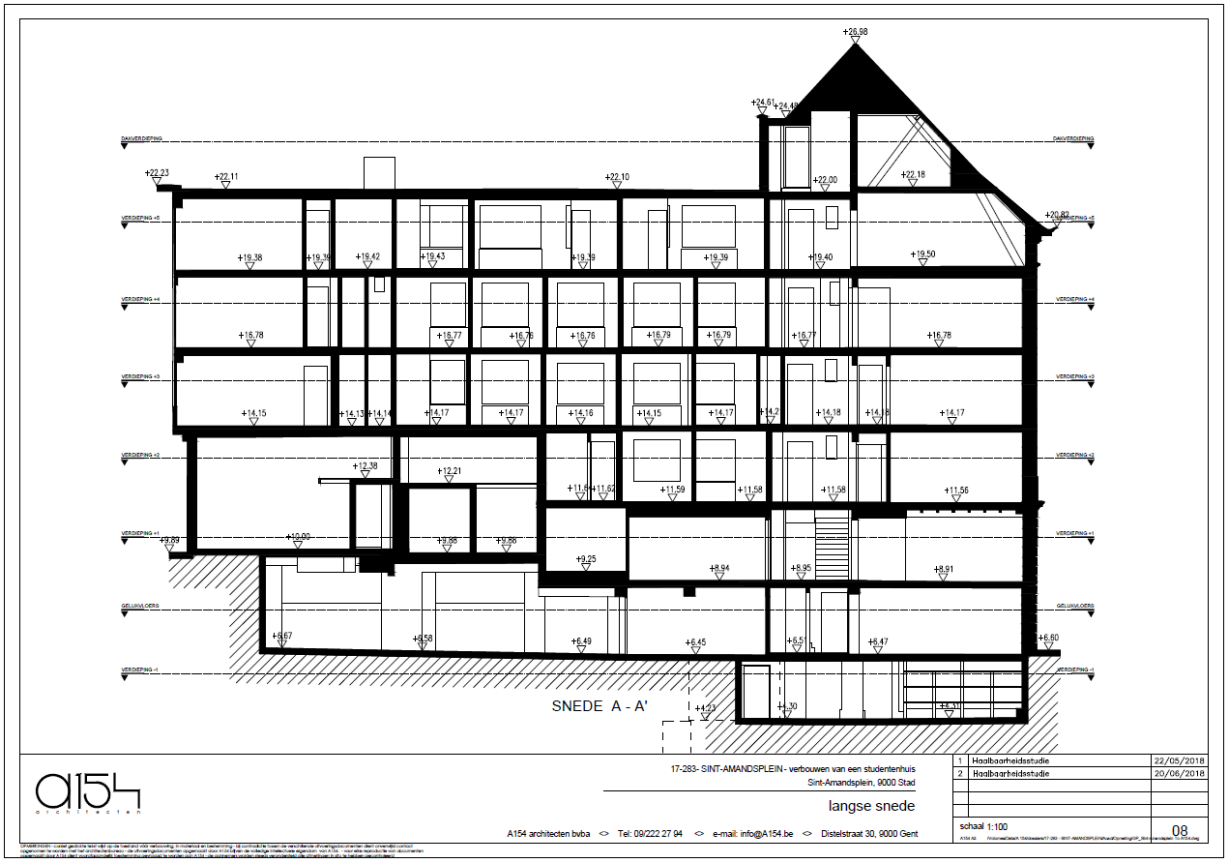
Op heden is het volledige plangebied bebouwd. Deze bebouwing omvat 6 verdiepingen en een kelderverdieping.

De plannen tonen duidelijk een niveauverschil tussen de zijde Sint-Amandstraat (links) en de zijde Sint-Pietersplein (rechts). Het straatniveau aan de zijde van het Sint-Pietersplein situeert zich op ca. 23,9 m TAW; aan de zijde van de Sint-Amandstraat op ca. 27,1 m TAW.

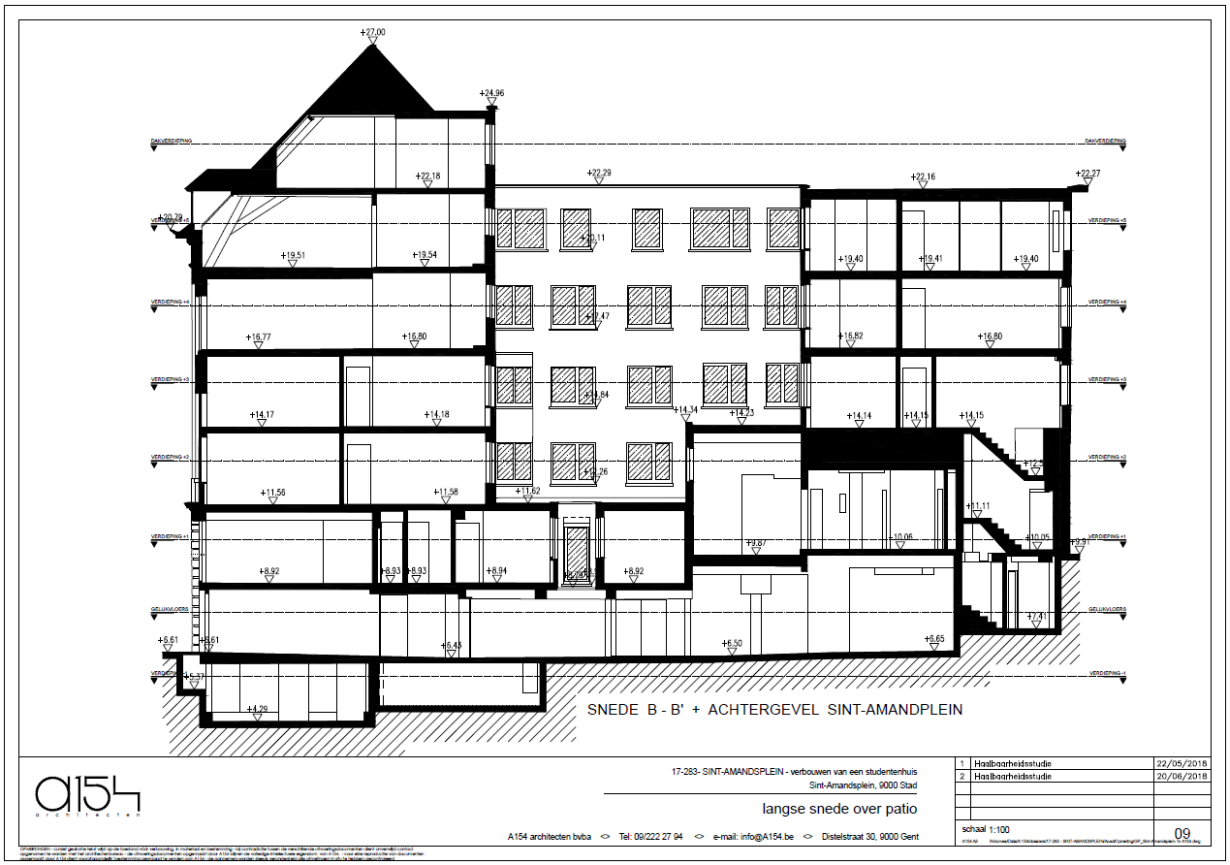
Het huidige gebouwenbestand is onderkelderd tot op niveau -1 t.a.v. het straatniveau Sint-Pietersplein. De diepte van deze bestaande onderkeldering bedraagt ca. 2,3 m t.a.v. het straatniveau Sint-Pietersplein. T.g.v. het hoogteverschil correspondeert de bovenkant van het gelijkvloers min of meer met het straatniveau aan de zijde van de Sint-Amandstraat. De onderkant van het gelijkvloers correspondeert met het straatniveau van het Sint-Pietersplein. Dit betekent dat t.o.v. de Sint-Amandstraat de gelijkvloerse verdieping fungeert als een ondergrondse ruimte die vervolgens op hetzelfde hoogteniveau van de straatzijde aan het Sint-Pietersplein komt.

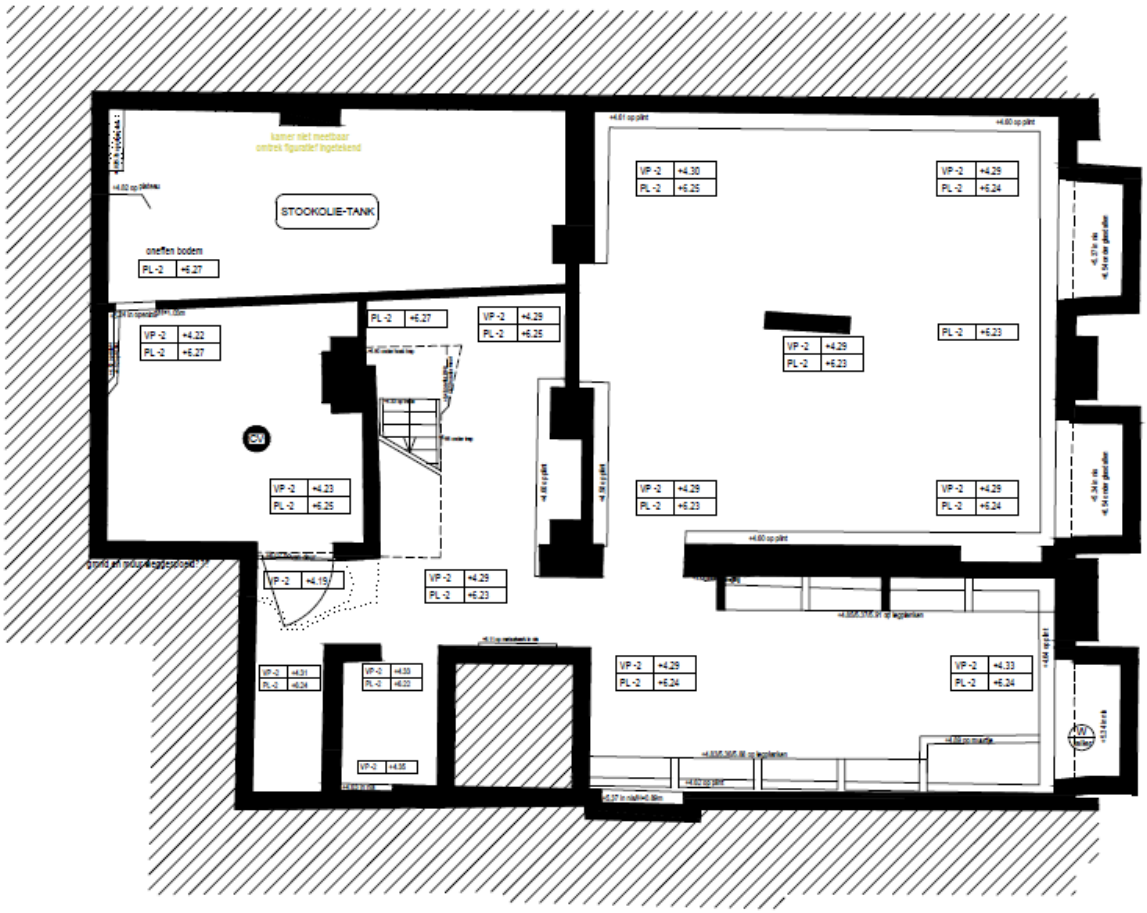
Figuur 3: Bestaande toestand (Bron: Candor).

Figuur 4: Lange snede van de huidige toestand van het projectgebied, met onderkeldering aan de zijde van het Sint-Pietersplein (Bron: a154 Architecten).

Figuur 5: Langse snede over patio van de huidige toestand (Bron: a154 Architecten).

Figuur 6: Plattegrond kelderverdieping (Bron: a154 Architecten).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

In het kader van de bouwaanvraag wordt de bestaande bebouwing volledig afgebroken, met behoud van de beschermde gevel ter hoogte van het Sint-Pietersplein. De bedoeling is om het geheel te renoveren naar de oorspronkelijke toestand. De kelderverdieping zal zich op dezelfde locatie bevinden als in de huidige toestand maar wordt qua indeling lichtjes gewijzigd. Het nieuw te bouwen geheel zal dienst doen als studentenhuis.

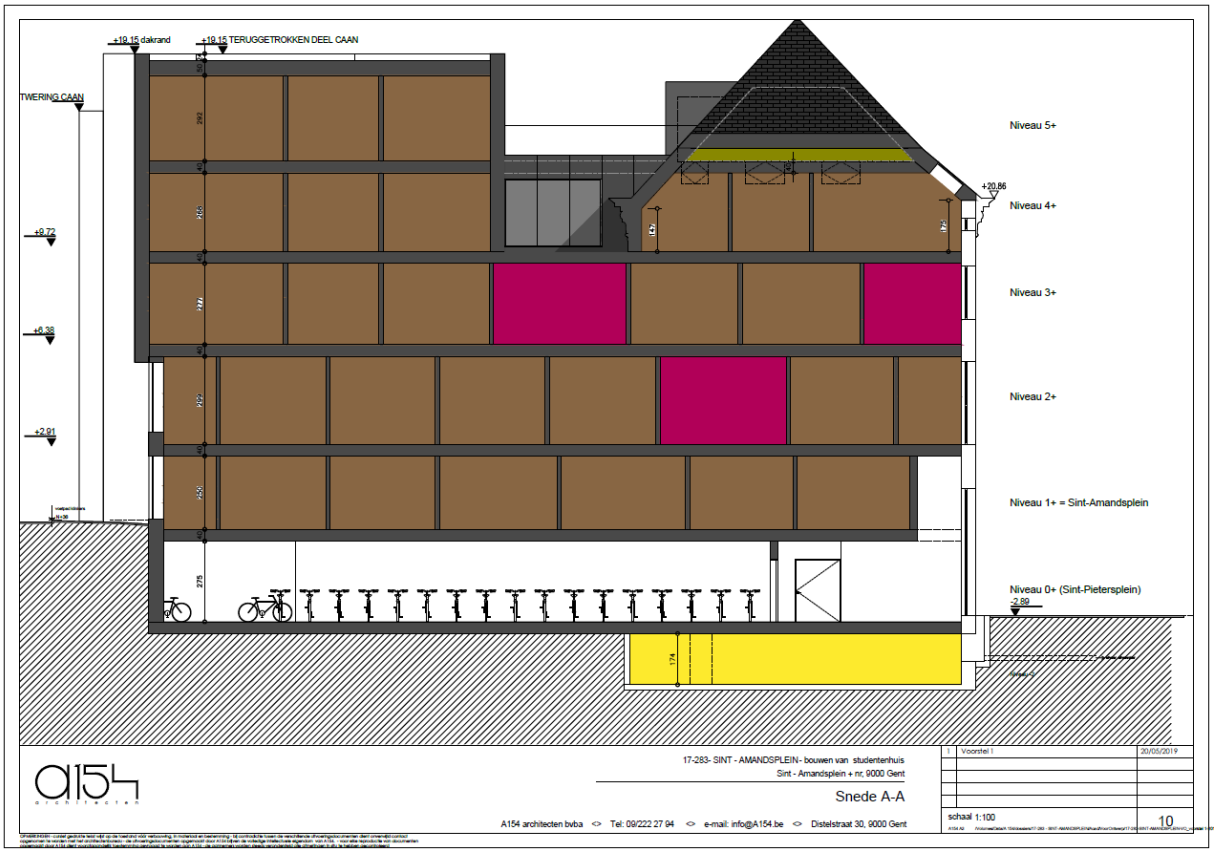
Na de sloop van de bestaande bebouwing gaat de opdrachtgever over tot de bouw van een studentenhuis met 50 units (gemiddelde oppervlakte van 17 m²) verspreid over 5 verdiepingen, met bijhorende inkom, binnenruimte, fietsenberging, ondergrondse kelder en lift.

De volgende ingrepen zijn gepland:

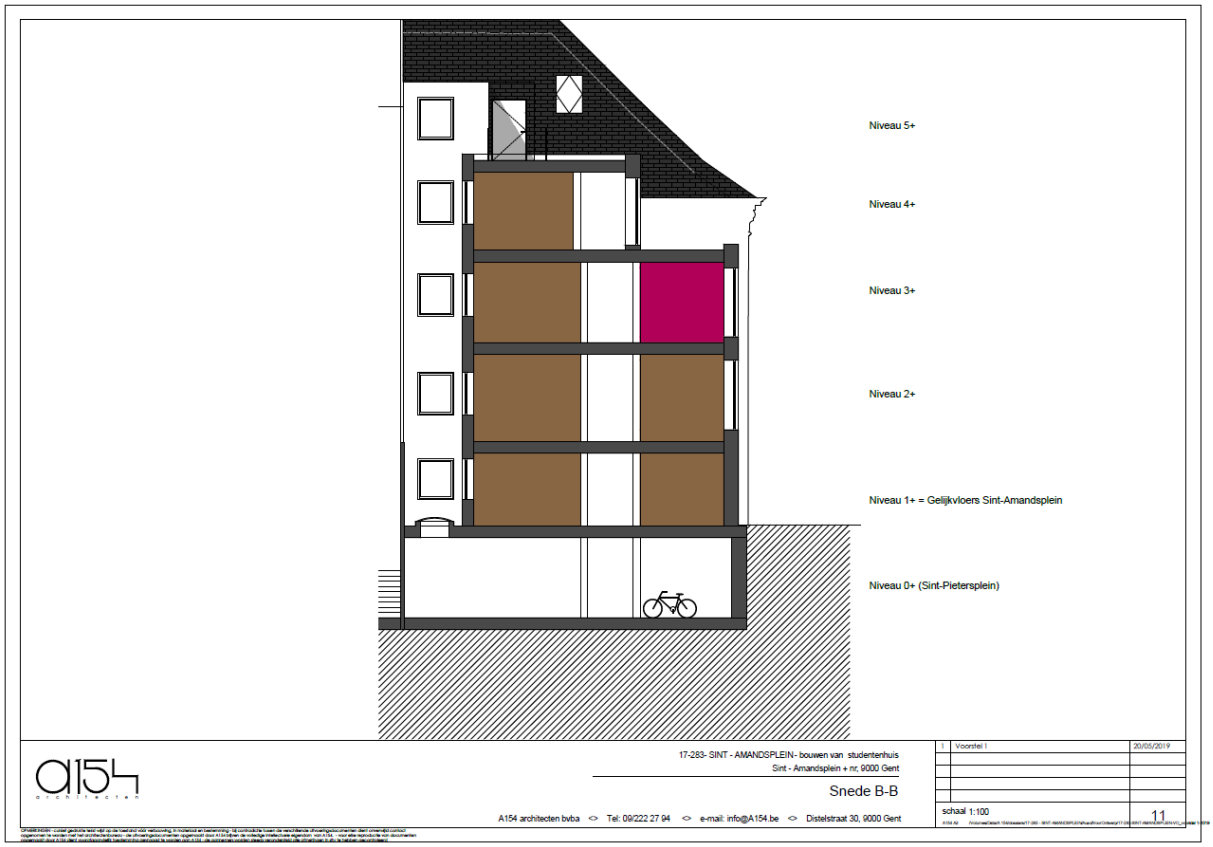
- Een uitgraving van ca. 3 m t.o.v. het straatniveau aan de zijde van de Sint-Amandstraat, dit over de volledige oppervlakte van het plangebied. De onderkant van deze uitgraving komt op het straatniveau van het Sint-Pietersplein uit. Dit komt overeen met de gelijkvloerse verdieping.
- Ter hoogte van de gelijkvloerse verdieping is een lift gepland die zich in het westen van het plangebied situeert.
- De huidige onderkeldering aan de zijde van het Sint-Pietersplein wordt geheroriënteerd. De totale oppervlakte bedraagt ca. 95 m². De kelder wordt uitgediept van bestaand niveau 0 t.a.v. het straatniveau tot gepland niveau -1 t.a.v. de straatzijde. De diepte

bedraagt ca. 2,3 m t.o.v. het straatniveau van het Sint-Pietersplein. De kelder zal dienst doen als opslagplaats.

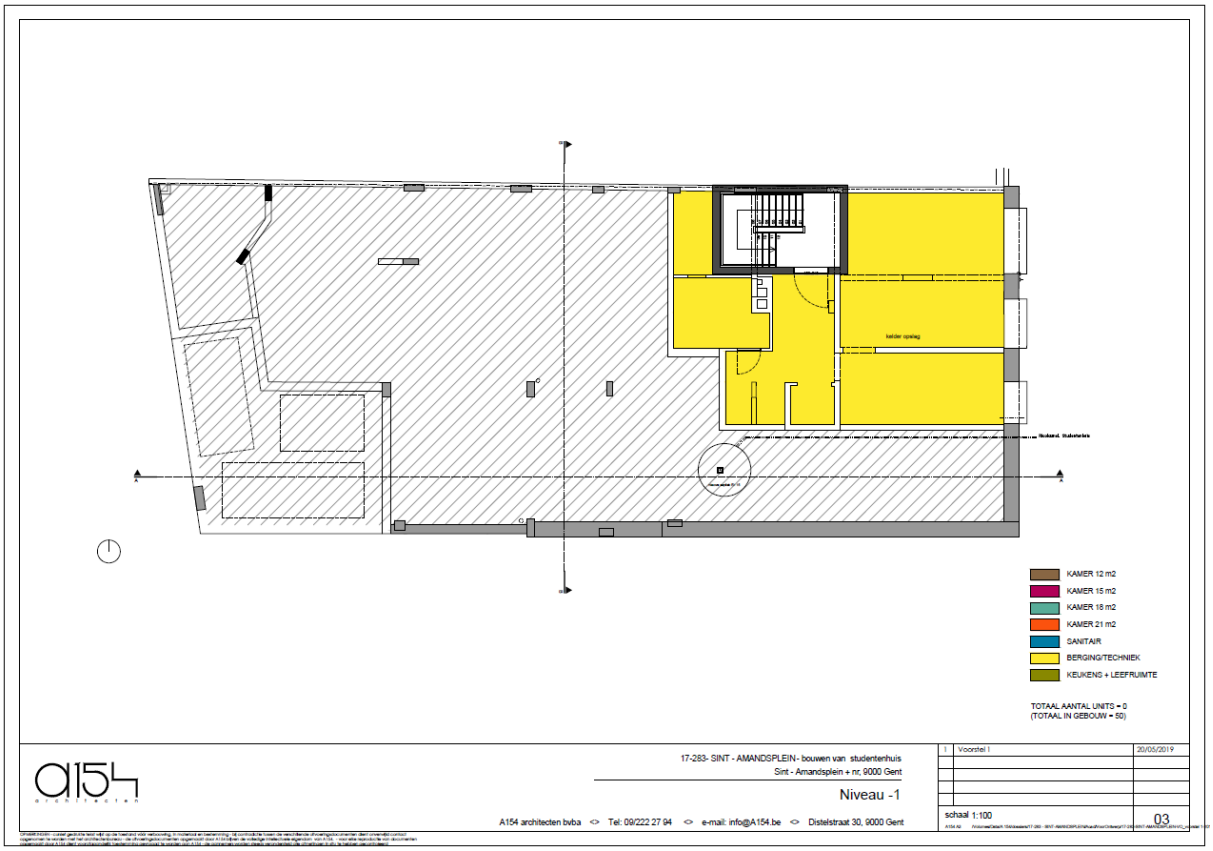
Ter hoogte van de gelijkvloerse verdieping wordt over een totale oppervlakte van 112 m² een fietsenberging voorzien. In het westen zijn een liftkoker en trap gepland die toegang geven tot de bovenliggende verdiepingen. De kelder is via een trap in het oosten te bereiken. Tevens zijn een polyvalente ruimte (32 m²), afvalberging (19,6 m²), conciërgeruimte (11,6 m²), leefkeuken (27,8 m²) en sanitaire voorzieningen (15,3 m²) gepland. De inkomhal is in het zuidoosten van het plangebied georiënteerd, aan de zijde van het Sint-Pietersplein. Elke bovenliggende verdieping bestaat uit verschillende studentenkamers, een leefkeuken en sanitaire voorzieningen. De oppervlakte van deze ruimtes varieert.

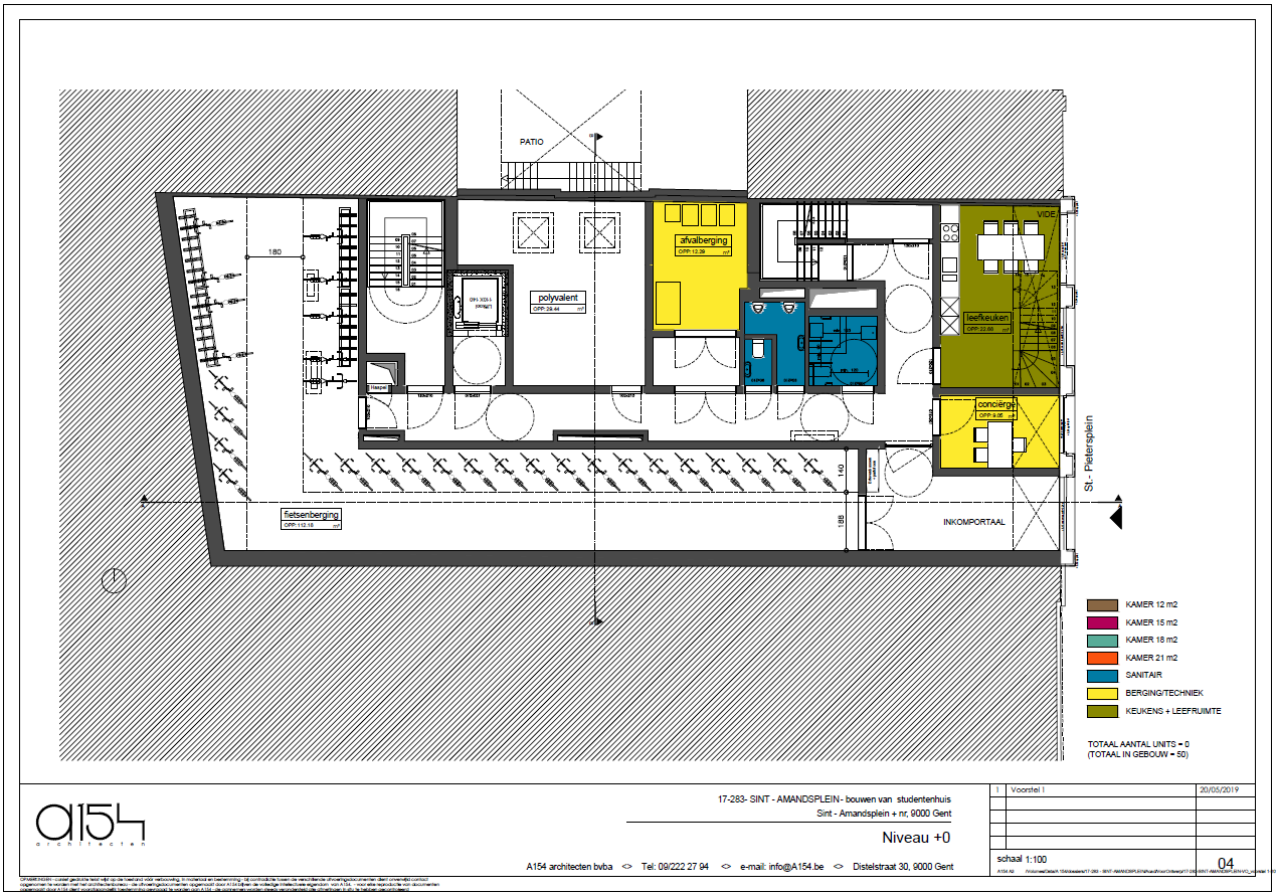
Figuur 7: Doorsnede geplande werken (Bron: a154 Architecten).

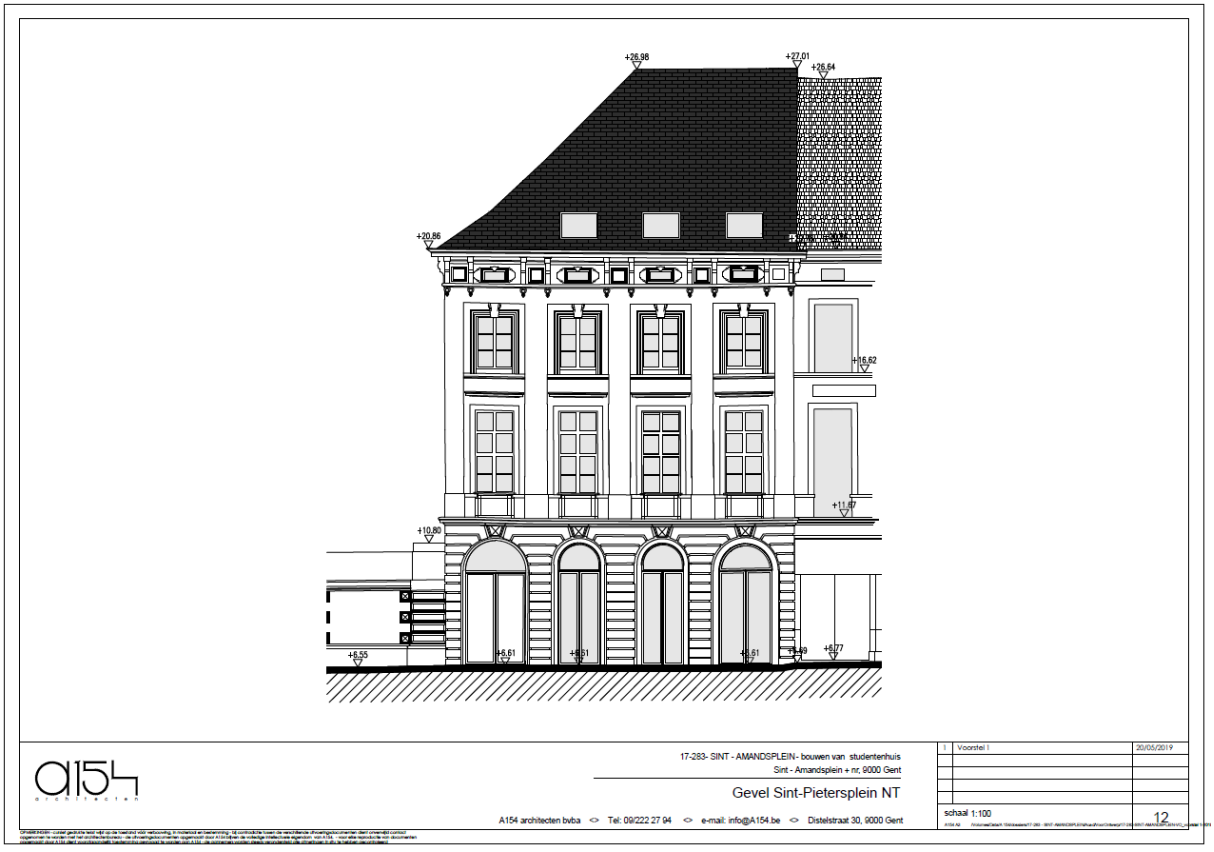
Figuur 8: Doorsnede geplande werken (Bron: a154 Architecten).

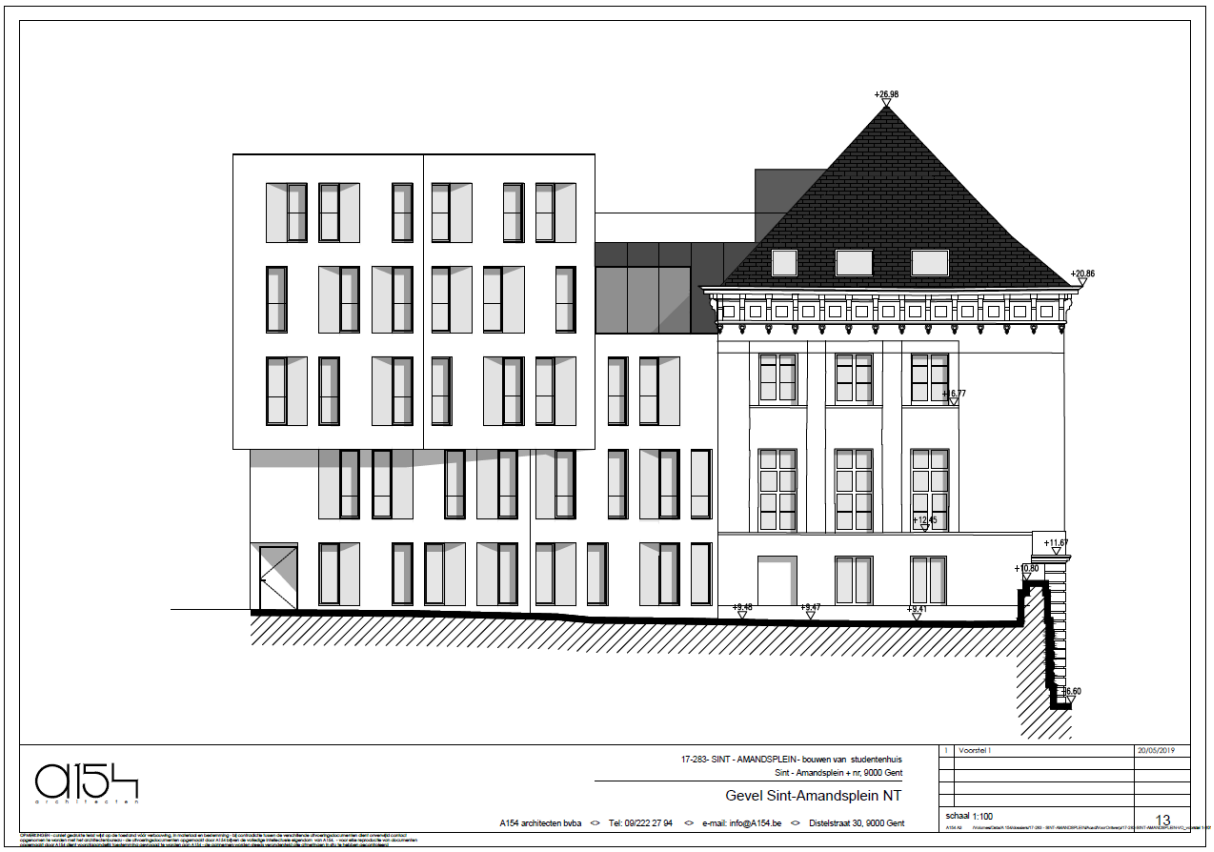
Figuur 9: Kelderverdieping geplande werken (Bron: a154 Architecten).

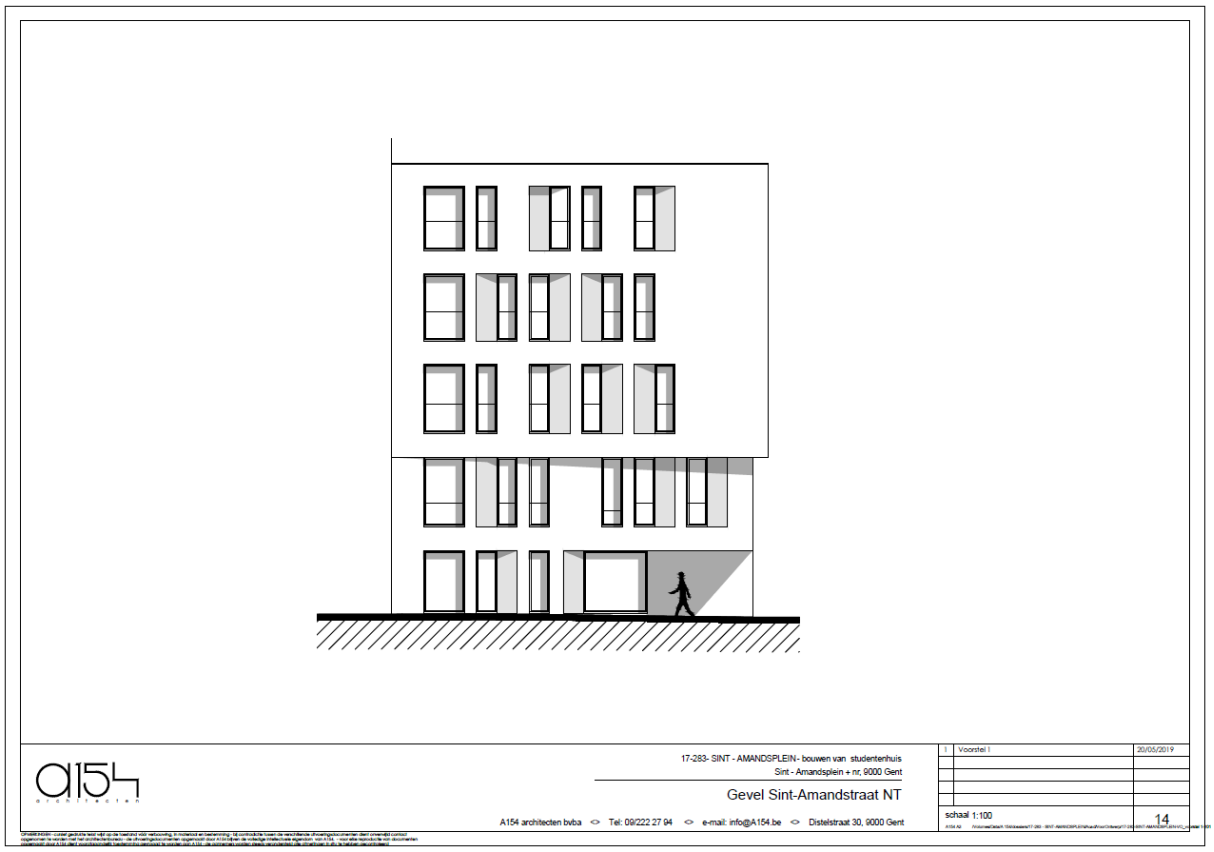
Figuur 10: Gelijkvloers (Bron: a154 Architecten).

Figuur 11: Gevel Sint-Pietersplein (Bron: a154 Architecten).

Figuur 12: Gevel Sint-Amandsplein (Bron: a154 Architecten).

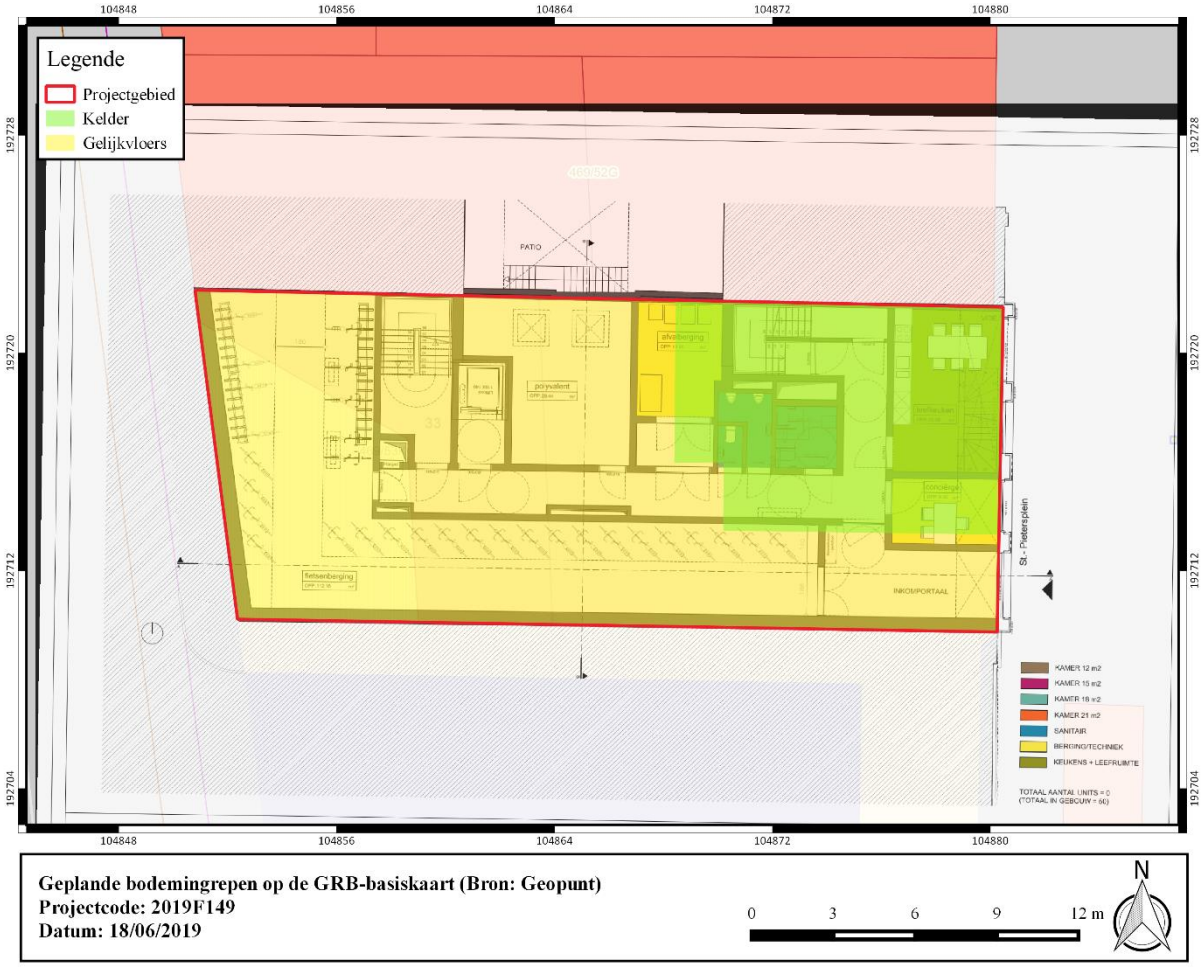
Figuur 13: Gevel Sint-Amandstraat (Bron: a154 Architecten).

Synthese

Groene zone: ca. 95 m² - geen diepere bodemingreep – heroriëntering bestaande kelder. Diepte: ca. 2,30 m t.a.v. het straatniveau Sint-Pietersplein.

Gele zone: 345 m² - bodemingreep van ca. 0 tot 3 meter t.a.v. het straatniveau van de Sint-Amandstraat.

Beschermde gevel aan de zijde van het Sint-Pietersplein wordt behouden.

Figuur 14: Geplande bodemingrepen weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

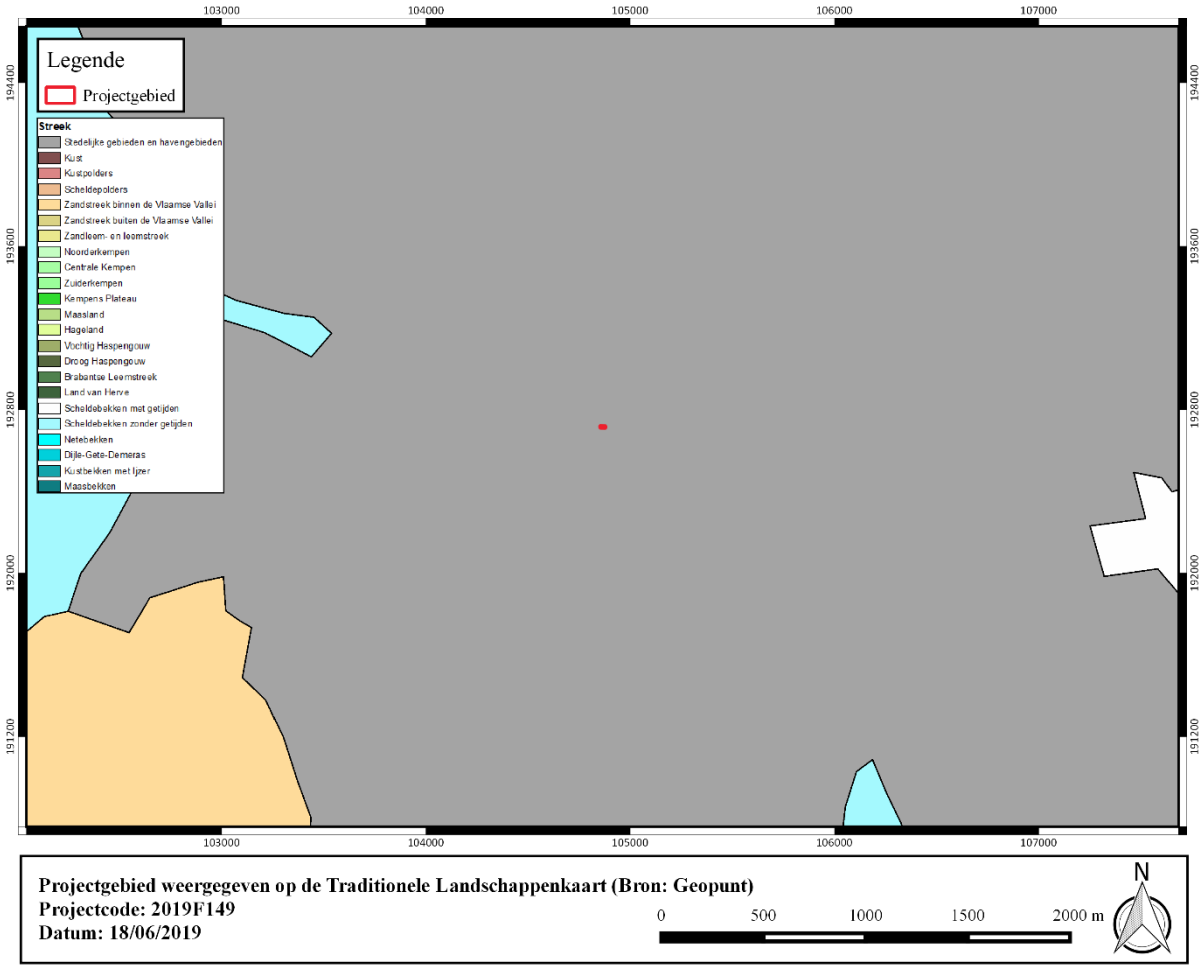
Bron	***Informatie***
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden, zandstreek
Tertiair	Formatie van Lede
Quartair	Type 1: eolische afzetting / hellingsafzetting
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Geen info
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	23,9 – 27,1 m TAW
Hydrografie	Bekken van de Gentse Kanalen (deelbekken; Gentse binnenwateren) Waterlopen: Nederschelde, Ketelvest, Leie

1.4.1.1 Landschappelijke situering

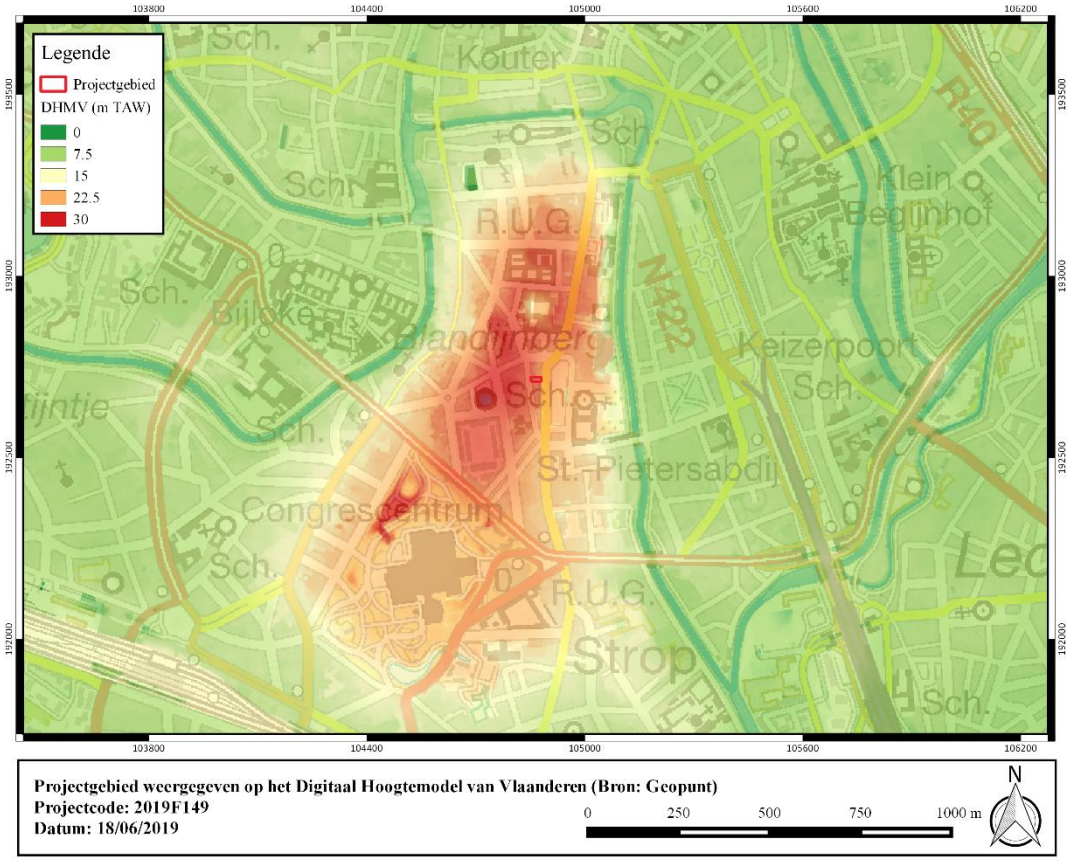
Het onderzoeksterrein is gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden, in de zandstreek. Gent is gesitueerd op de oevers van de Leie en de Schelde. Door de eeuwen heen waren deze rivieren de belangrijkste waterwegen waarlangs handelsverkeer heeft plaatsgevonden. Binnen het plangebied varieert de TAW waarde tussen 24 en 27 m TAW.

Hydrografisch gezien is het projectgebied gelegen in het bekken van de Gentse Kanalen (deelbekken: Gentse binnenwateren). Op zo'n 250 m ten oosten van het projectgebied stroomt de Nederschelde, op 430 m ten westen de Leie en op 730 m ten noorden de Ketelvest.

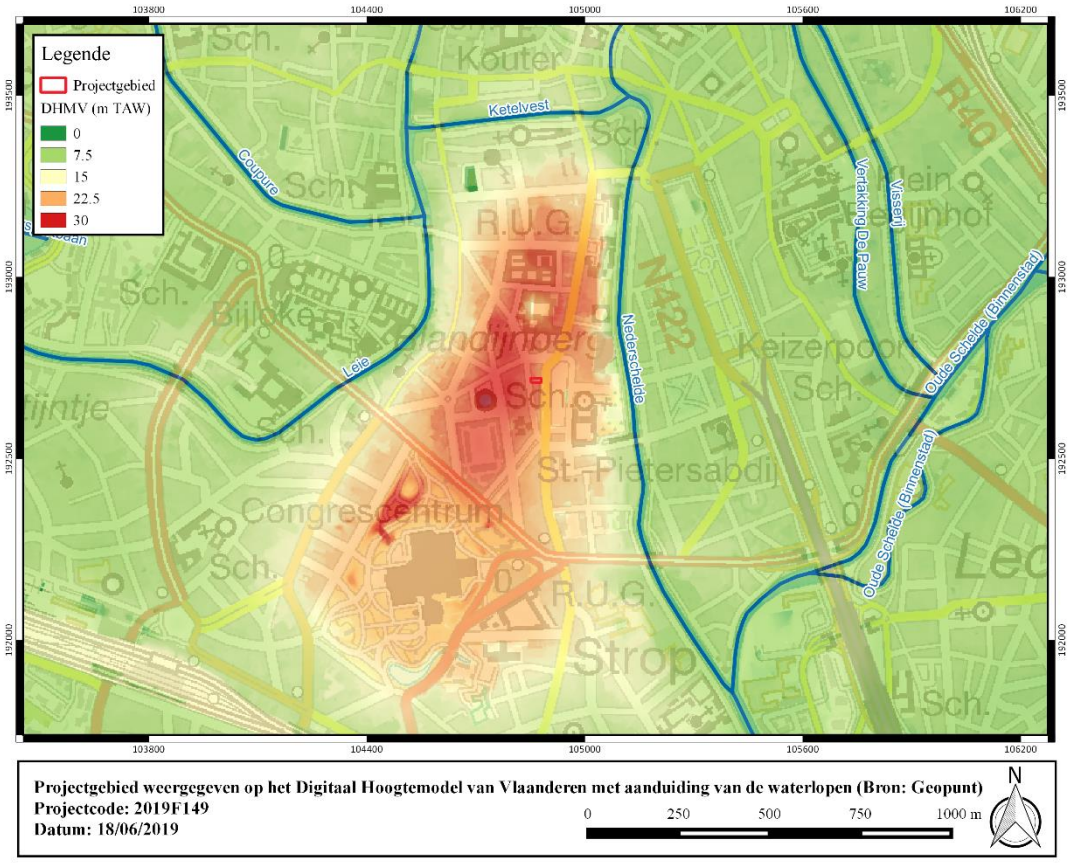
Er is geen info gekend over de potentiële bodemerosie binnen de contouren van het plangebied.

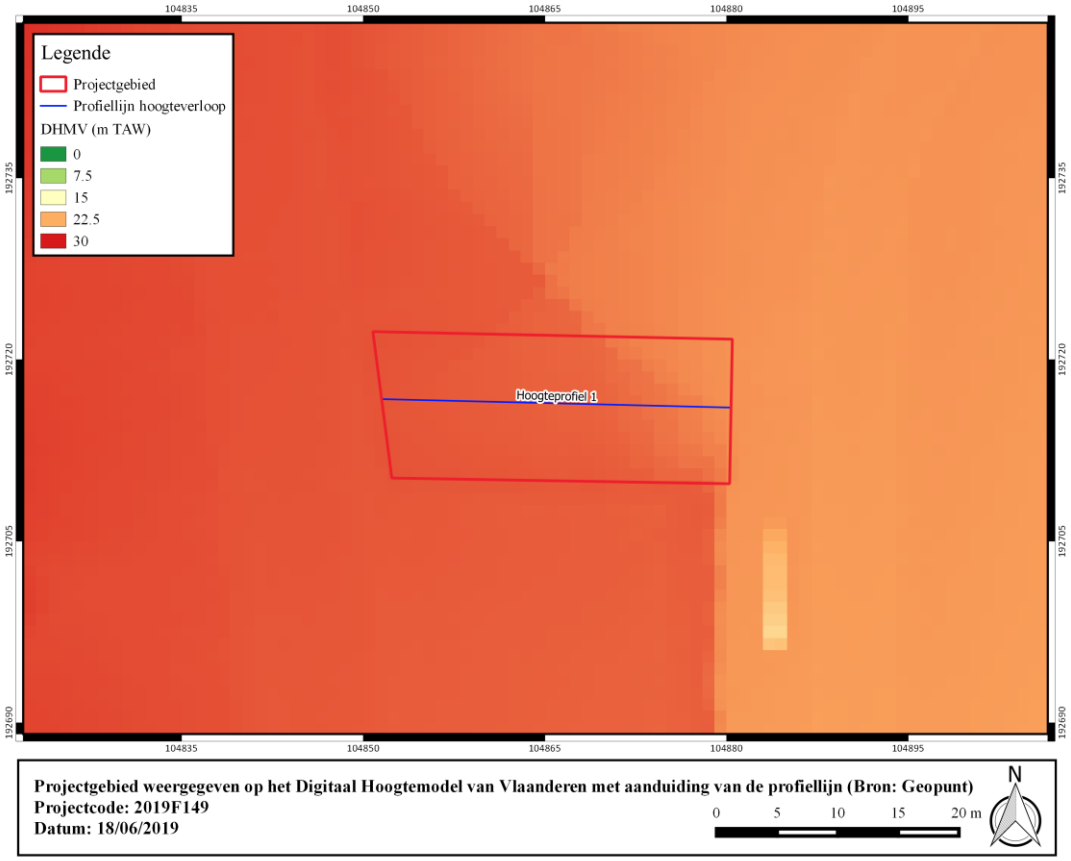
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

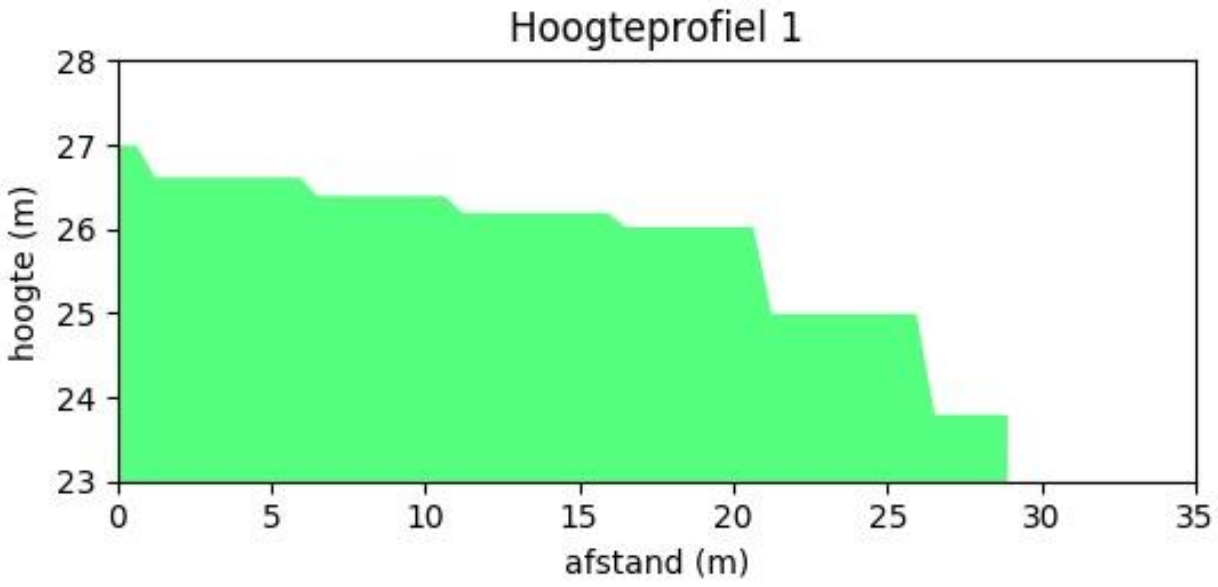
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de profiellijn (Bron: Geopunt).

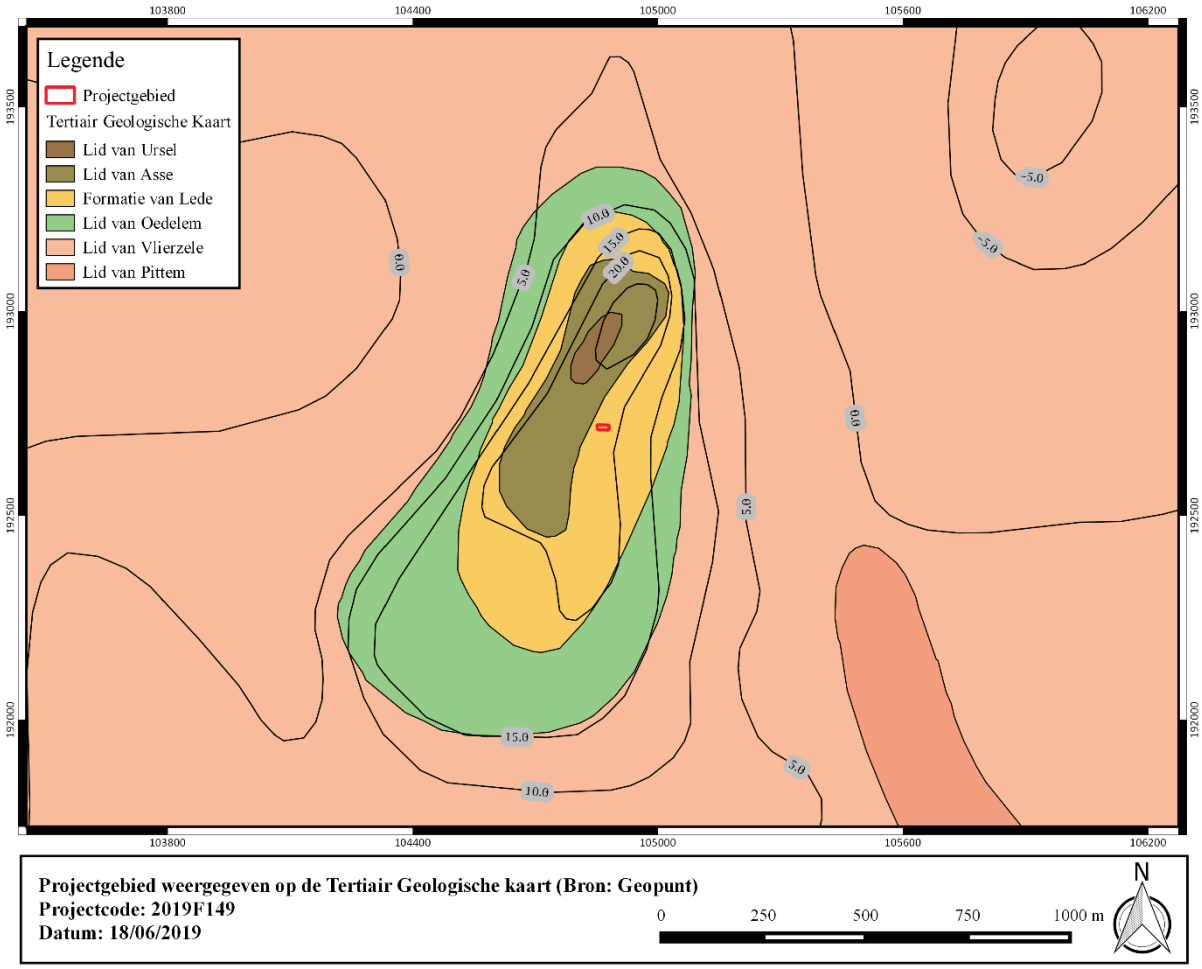

Figuur 19: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in de **Formatie van Lede**. Deze formatie bestaat uit ondiep-mariene zandige sedimenten en komt voor in het noorden van Oost-Vlaanderen en Brabant en in het grootste deel van Antwerpen. De formatie is opgebouwd uit kalk- en glauconiethoudend fijn zand afgezet in een kalm, kustnabij milieu met stroming vanuit de oostkust van Groot-Brittannië. De formatie is meestal ontkalkt naar het zuiden toe en er kunnen ijzeroxidecocreties voorkomen. De basis bestaat uit een grindlaagje met herwerkte fragmenten uit onderliggende afzettingen, herwerkte schelpen en Nummulites laevigatus. Indien de formatie niet verweerd is kan deze makkelijk herkend worden door de aanwezigheid van Nummulites variolarius. De formatie bevat tevens drie banken zandige kalksteen of kalkzandsteen en zijn ontstaan op niveaus die oorspronkelijk een aanrijking hebben van biogeen materiaal. Deze aanrijking komt door accumulatie van schelpfragmenten afgezet onder invloed van stormen (tempestieten) bij sporadische zeespiegeldalingen. De zandsteenbanken werden intensief ontgonnen als bouwsteen (Balegemse Steen).

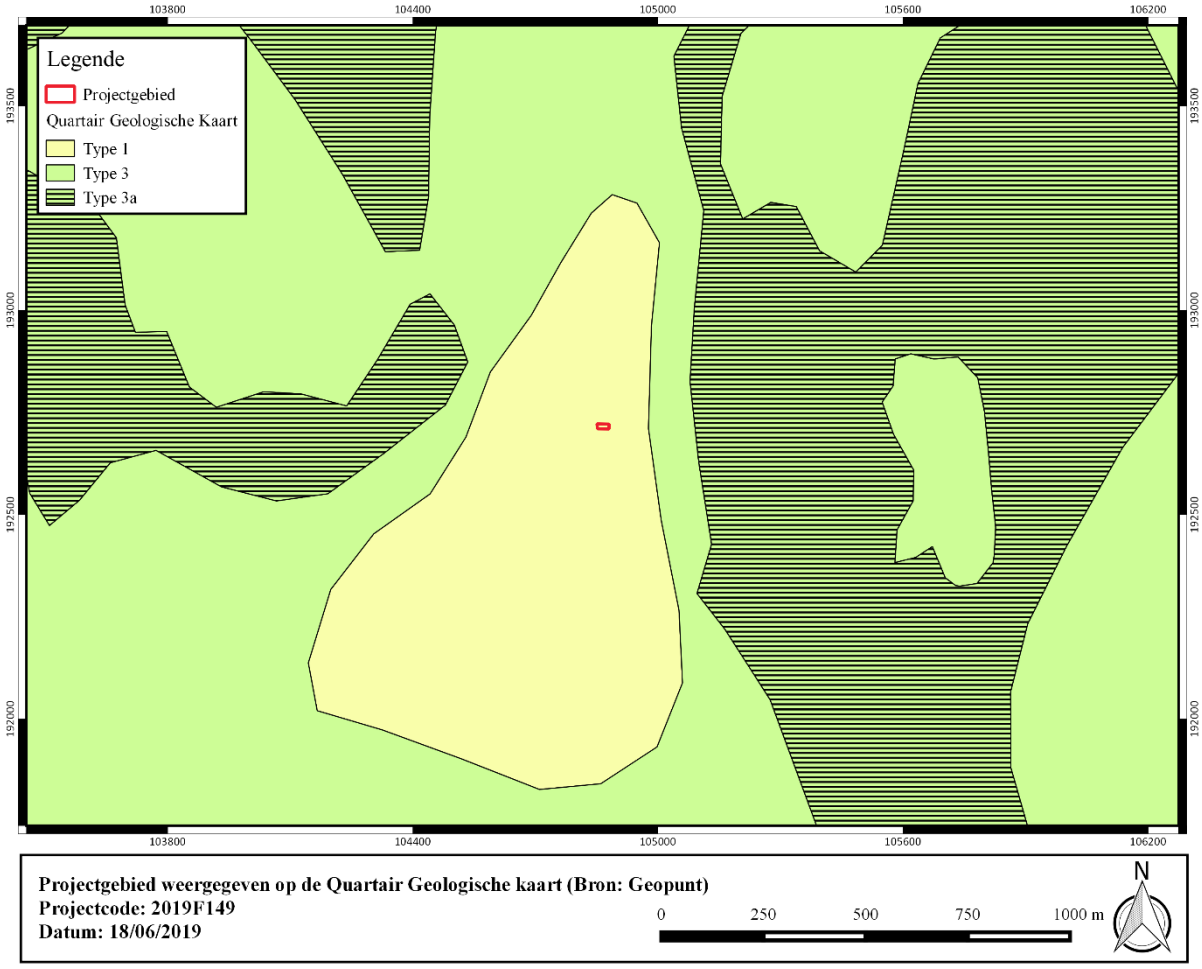
Op basis van de isohypsenkaart van het Tertiair kunnen we deze afzettingen situeren op een hoogte tussen 20 en 25 m TAW. Gezien de maaiveldhoogte ter hoogte van het projectgebied ca. 27 m TAW bedraagt op het hoogste punt, worden de Tertiaire sedimenten in de bodem aanwezig verwacht en zullen ze de bodemgesteldheid beïnvloeden.

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

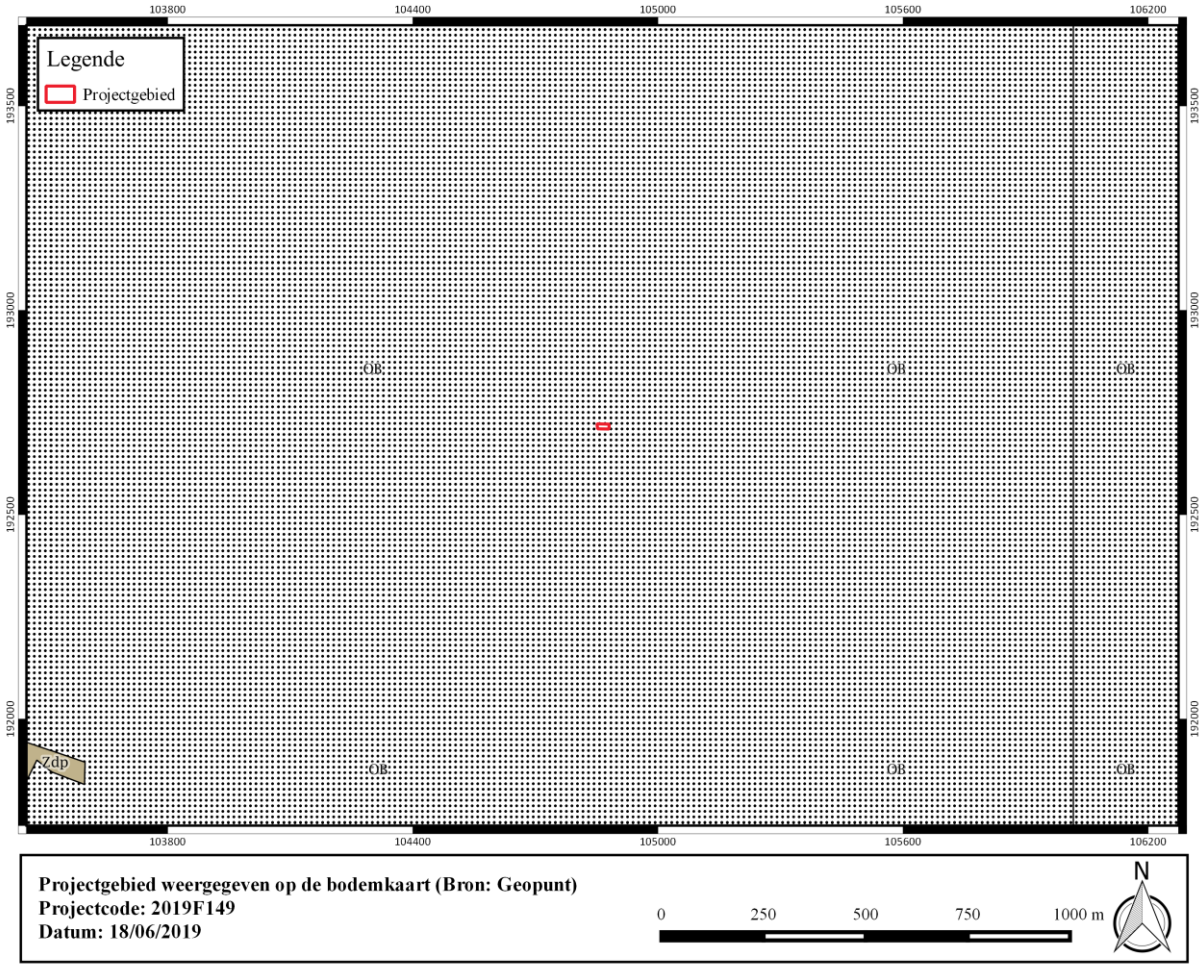
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodemvormingsprocessen

Binnen de contouren van het plangebied kan één bodemtype geconstateerd worden.

Bodemtype **OB** wordt op basis van het Word Reference classificatiesysteem ingedeeld als **Technosols**. Dit zijn bodems die door zware technische ingrepen gevormd zijn. Deze bodemgroep omvat bebouwde gebieden, vergraven en industriële terreinen, vervuilde gronden, alsook storten en mijnterrils.

> Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het ontstaan van Gent hangt zeer nauw samen met haar geografisch gunstige ligging bij de samenvloeiing van de Leie en de Schelde. Een belangrijk gedeelte van het handelsverkeer heeft door de eeuwen heen langs deze waterwegen plaats gevonden.

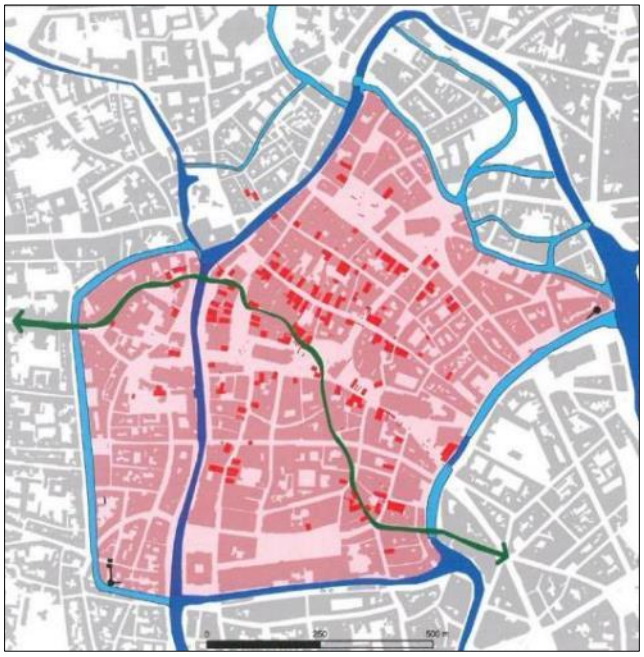
In het tweede kwart van de 7de eeuw werd door Amandus de Sint-Baafsabdij gesticht.[3] Kort na 650 volgde dan de stichting van een tweede klooster, Blandinium genoemd (later Sint-Pietersabdij) op de top van de Blandijnberg. Buiten en onafhankelijk van deze kloosterstichtingen was, mogelijk in de 7de eeuw, een agrarische nederzetting gevestigd op de hoger gelegen Zandberg, aan de linkerzijde van de Schelde. In het tweede kwart van de 9de eeuw was deze nederzetting, die *Gandavum* genoemd werd, uitgegroeid tot een *portus* met handelskarakter. In 879-883 werden de twee kloosters vernield door invallen van de Noormannen.[4]

Wanneer de Noormannen weggetrokken waren, werd op het einde van de 9de of begin 10de eeuw een grafelijk *castrum* opgericht op de plaats waar zich nu het Gravensteen bevindt tussen de Leie en enkele zijtakken van deze rivier, op ongeveer 1 kilometer afstand van de samenvloeiing met de Schelde.

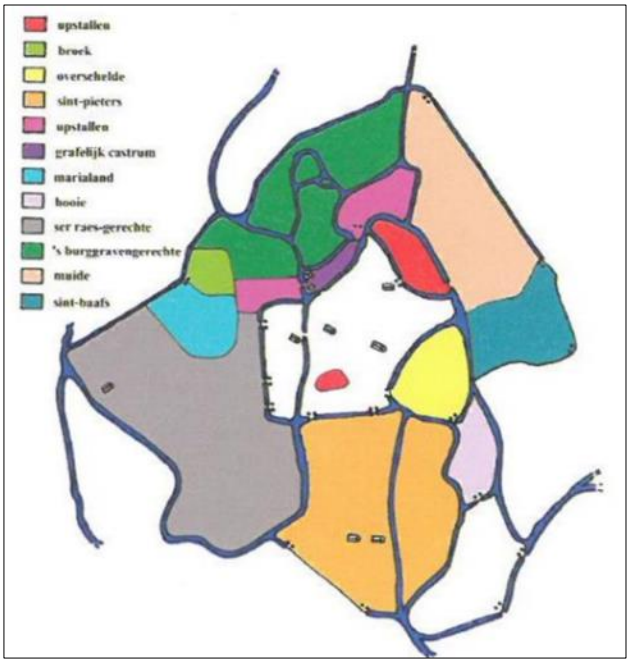
Men kan de economische bezigheid van de inwoners van de Gentse *portus* afleiden aan de benaming van de straten. Tijdens de 10de en 11de eeuw wijzen deze straatnamen op het belang van de landbouw en de veeteelt. Vanaf de 12de en 13de eeuw weerspiegelen de benamingen het belang van verschillende nieuwe nijverheden, zoals de Voldersstraat, de Corduwaniersstraat, etc.

De Gentse *portus*-bewoners streefden naar meer en meer onafhankelijkheid van de kasselrijrechtbank van de Oudburg. Aan het einde van de 11de of het begin van de 12de eeuw beschikten de Gentenaars over een eigen schepenbank. Door de toenemende economische activiteit kent de stad een snelle ontwikkeling.

[3] Pas, P., De Gentse Sint-Baafsabdij en haar dorp, Heusden by Pas, 1999, p.15.
[4] Boone, M; Van Bruaene, A.; Verbruggen, C., Deneckere G, & Mantels, R., Sint-Baafsabdij, De bedevaart: ritueel van religiositeit, machtsaanspraken en identiteit, Geloven in Gent, 2015, p.117

Figuur 24: Tweede stadsomwalling Gent 1100 (CAPITEYN, CHARLES & LALEMAN 2007, 16)

Figuur 23: Overzicht van de gebiedsuitbreiding van de stad Gent in de 13de en het begin van de 14de eeuw, waardoor een nieuwe, derde stadsomwalling nodig was. (CAPITEYN, CHARLES & LALEMAN 2007, 22)

Rond 1100 werd de stad omgeven door een watergordel, deze gordel bestond deels uit natuurlijke waterlopen, deels uit gegraven grachten. Zo werd het Gentse gebied in de vorm van een kuip van 80 ha groot, omgeven door de Reep (Schelde) ten oosten, door de Ottogracht ten noordoosten, de Leie ten noordwesten, de gegraven Houtlei ten westen en de gegraven Ketelgracht ten zuiden. Minstens vier poorten verleenden toegang tot de stad: de Brabantpoort, de Ketelpoort, de Torenpoort en de poort aan de Steenbrug. De Kuip werd op bepaalde plaatsen versterkt door wallen, gemetselde muren, torens en sluizen. De economische bloei van Gent, die vooral gebaseerd was op de lakennijverheid en de graanhandel, ging gepaard met een toename van de bevolking. Het centrale deel van de stad was sterk bebouwd. In deze periode worden de eerste stenen patriciërshuizen gebouwd en worden de kerken in steen opgetrokken. Doorheen de twaalfde en dertiende eeuw kent Gent een uitbreiding, zowel demografisch als territoriaal, wat leidt tot het optrekken van een ruimere omwalling.[5]

Toen aan de hegemonie van het patricisch bewind een einde werd gesteld, werden ook de ambachtslieden bij het bestuur van de stad betrokken. In 1301 werd door de ordonnantie van Senlis een nieuw schependom ingesteld, dat voortaan zou bestaan uit twee dertientallen, die de benaming kregen van schepenen van de keure en schepenen van gedele. Het Belfort dat gebouwd werd in de 14de eeuw, stond symbool voor de stedelijke vrijheid. Gedurende de Bourgondische periode kent het particularistische Gent een moeilijk relatie met het centraal gezag.[6]

[5] Capiteyn, A.; Charles, L. & Laleman, M., Historische Atlas van Gent, 2007, p.22.
[6] Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Gent – middeleeuwse stadskern [online]*, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121063

Figuur 25: Panoramisch zicht op Gent, 1534, STAM, topografisch beeld van de stad zoals die er uitzag vóór de cruciale ingrepen die op bevel van Keizer Karel V werden uitgevoerd (Stad Gent, STAM, Bijlokecollectie)

Gent heeft het uiteindelijk moeten afleggen tegen de in Gent geboren Karel V, die door de Karolijnse Concessie in 1540 de economische, sociale en politieke structuur van de stad grondig wijzigde. Niet iedereen was het hier altijd mee eens. Ambachtsgilden in steden met een lange traditie van autonoom bestuur, kwamen meermaals met de keizer in aanvaring.[7] De privileges van de ambachten, die verstarring in de hand werkten, werden opgeheven. De bouw van een dwangburcht, het Spanjaardkasteel, werd bevolen op de plaats waar de Sint-Baafsabdij lag, waardoor het grootste deel van deze belangrijke abdij en het dorp daarrond verdween.[8] De tweede helft van de 16de eeuw werd gekenmerkt door de godsdienstoorlogen, waarin Gent wederom een belangrijke rol zou spelen. De stad kende een calvinistisch bewind van 1577 tot 1584, met als belangrijkste figuren Hembyze en Ryhove. In deze periode werd een nieuwe gebastioneerde omheining rond Gent aangelegd. De eerste werken startten in 1572 maar de belangrijkste werden sinds 1577 uitgevoerd. Men volgde hierbij grotendeels de lijn van de derde omwalling. Deze derde stadsomwalling ontstond omstreeks 1300 en had een lengte van 17 kilometer. Ze ontsloot een gebied van 644 ha.[9] In het oosten kwam de nieuwe omwalling dichter bij de stad en werden de bewaard gebleven delen van het Spanjaardskasteel in de versterking opgenomen. Deze omheining had de karakteristieke driehoekige vorm, die het Gentse grondgebied zou blijven typeren tot het einde van de achttiende eeuw. Aan het calvinistische bewind kwam een abrupt einde met het Beleg van Gent in 1583-1584. Gent verloor haar leidende rol in de Opstand tegen de Spaanse overheersing aan Antwerpen en later Holland. Vijftienduizend verlieten al dan niet gedwongen de stad. In 1600 was de Gentse bevolking teruggevallen van 50.000 voor de Opstand tot 31.000.[10]

Tijdens de vroegmoderne periode kent Gent tevens een economische achteruitgang. De stad verliest haar doorgang naar de zee en de bevolking halveert. Pas in de tweede helft van de 18e eeuw volgt een economische heropleving. Onder Hollands bewind krijgt Gent in 1817 een eigen universiteit.[11] tien jaar later wordt de stad weer een zeehaven, dankzij het kanaal Gent-Terneuzen. In het tafereel van de Belgische onafhankelijkheid nam Gent een aparte plaats in.

[7] Vermeir, R., Een inleiding tot de geschiedenis van de Vroegmoderne Tijd, Van In, 2008, p.37
[8] Steyaert, J.J., Beschrijving der Stad Gent, 1838, p.360.
[9] Boone, M., Deneckere, G., Gent: stad van alle tijden, Mercatorfonds, Gent, 2010.
[10] Vander Schelden, B., De Gentse stadsmagistraat tijdens de calvinistische Republiek (1577-1584), Universiteit Gent, 2010.
[11] Mantels, R., Gent: een geschiedenis van universiteit en stad 1817-1940, Mercatorfonds, 2013, p.5.

Een belangrijk deel van de Gentenaren verkoos immers het oude Holland boven het nieuwe vaderland en de Gentse patriotten behoorden tot het radicale slag dat het liefst de republiek zou uitroepen. De hoop op een Hollandse restauratie leefde sterk en de verknochtheid aan het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, dat Gent gezegend had met een universiteit, een haven en een bloeiende economie, was groot.[12]

In 1913 toont Gent zich van zijn beste zijde tijdens de Wereldtentoonstelling. Omdat het tijdens de wereldoorlogen weinig last heeft van bombardementen blijft het culturele erfgoed tot op vandaag grotendeels behouden.[13]

1.4.2.2 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

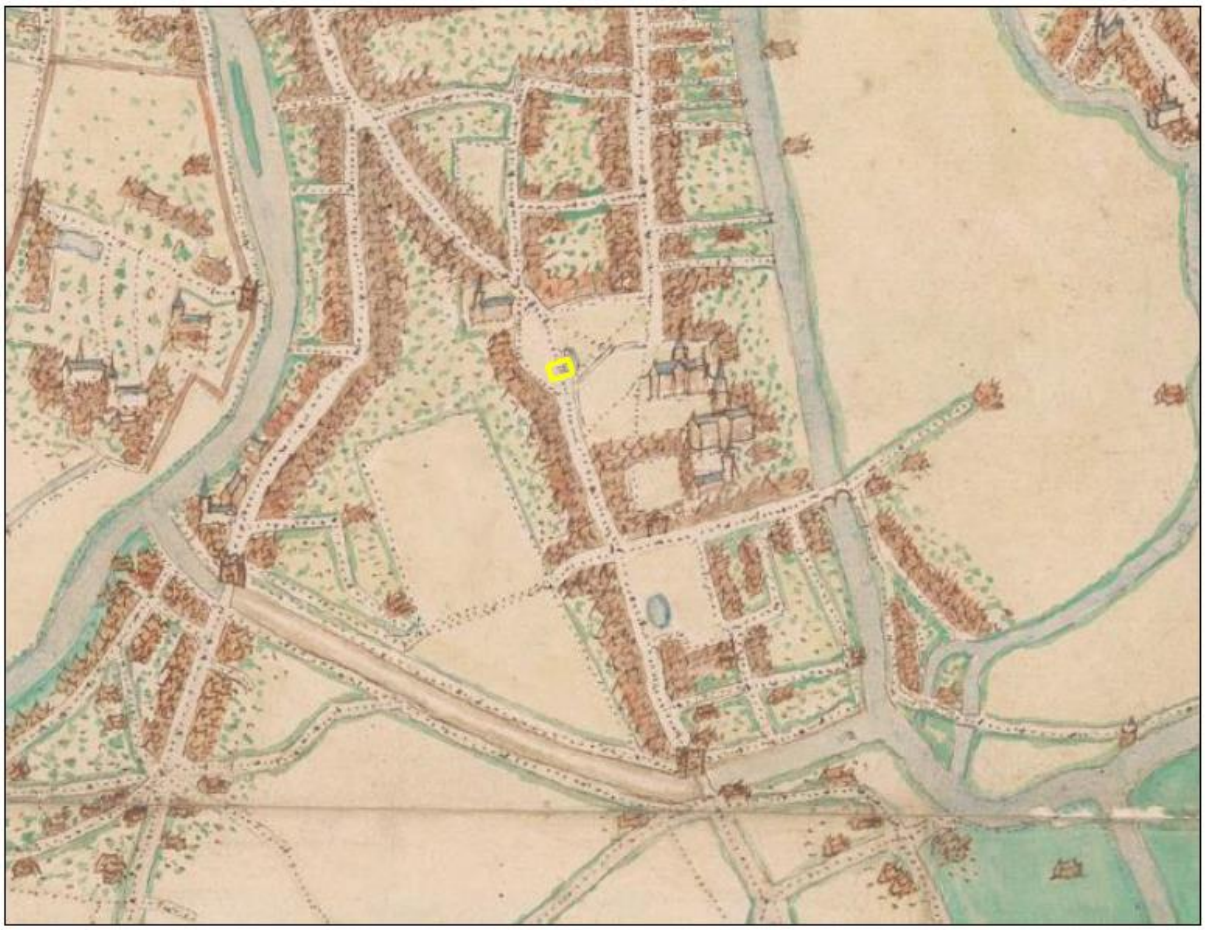
Ter bestudering van het projectgebied worden hieronder een aantal historische kaarten in beschouwing genomen. Deze kaarten zijn momentopnamen doorheen de geschiedenis en verschaffen ons inzicht in de bebouwingshistoriek van het desbetreffende projectgebied.

Het panoramisch plan van Gent uit 1534 toont bebouwing op de rand van het onderzoeksterrein. Het plangebied situeert zich nabij het omwalde complex van de Sint-Pietersabdij en de Onze-Lieve-Vrouwekerk. De Deventerkaart toont geen bebouwing ter hoogte van het plangebied. Ter hoogte van het plangebied wordt een poel en een deel van de abdijmuur aangeduid. Het verloop van de huidige Sint- Amandstraat is reeds duidelijk waarneembaar. Precies ten oosten situeert zich de Onze-Lieve-Vrouwekerk en het ommuurde parochiekerkhof.

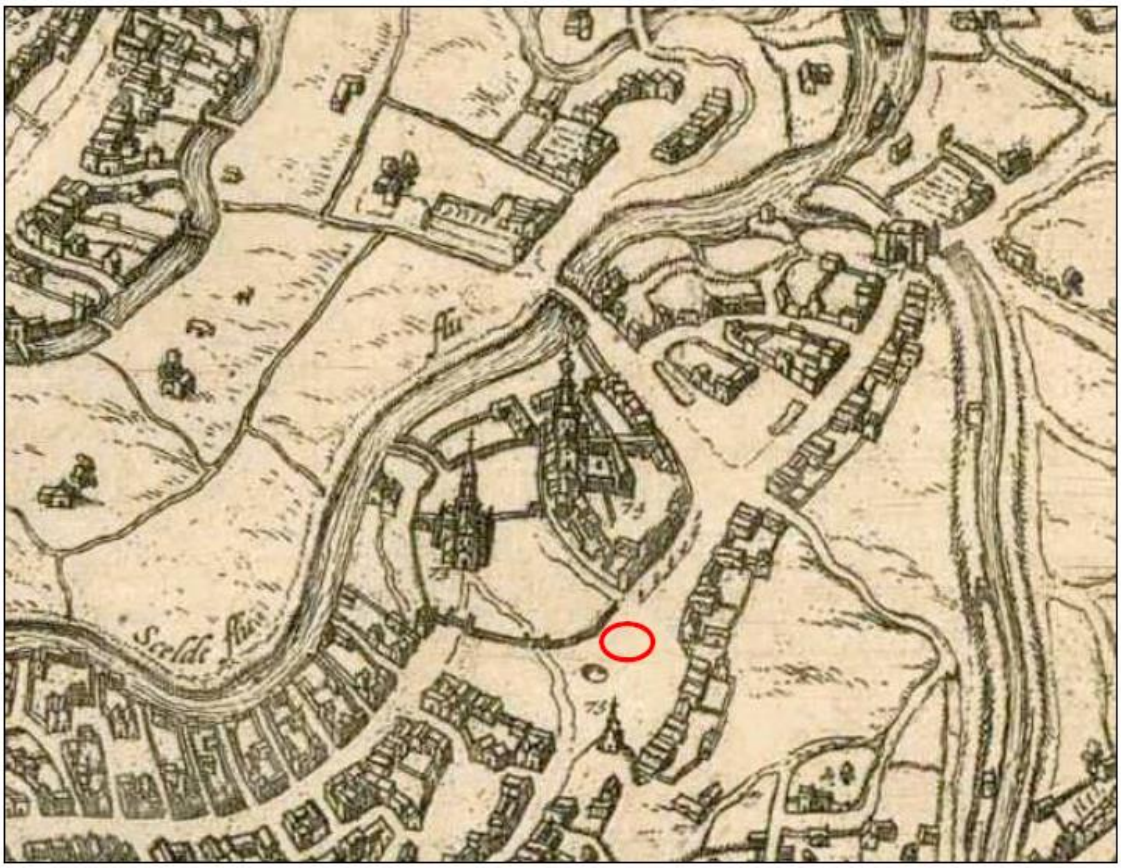
Figuur 26: Projectgebied bij benadering weergegeven op het Panoramisch plan van Gent, 1534 (Bron: STAM Gent).

[12] Idem, p. 9.
[13] Capitayne, A., Gent in weelde herboren: wereldtentoonstelling 1913, Gent Stadsarchief, 1988.

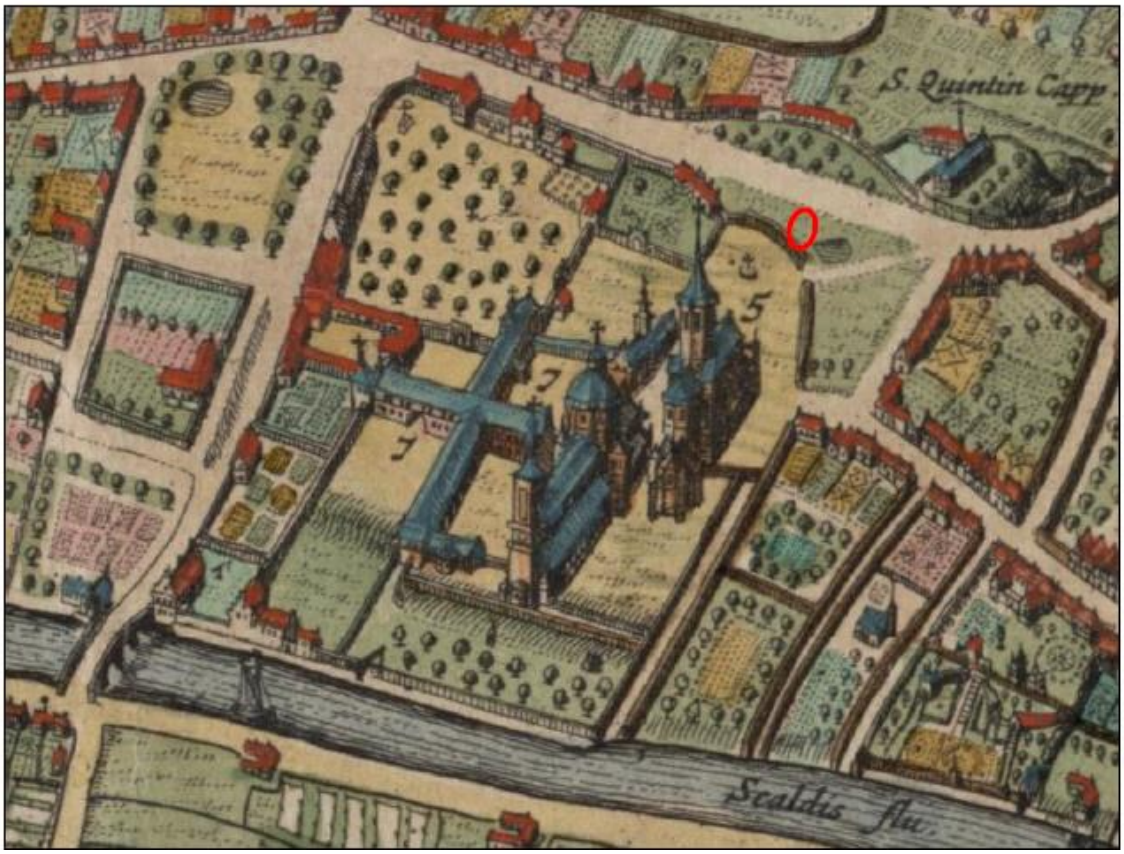

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Koninklijk Belgisch Rijksarchief).

De kaart van Braun en Hogenberg toont tevens geenn bebouwing ter hoogte van het plangebied. Op de Sanderuskaart is te zien dat een deel van de abdijmuur en het parochiekerkhof zich mogelijk situeert ter hoogte van het onderzoeksterrein. Mogelijk wordt tevens een poel aangesneden. Op de panoramische voorstelling van de Sint-Pietersabdij is voornoemde poel en het open plein ter hoogte van het onderzoeksterrein duidelijk waarneembaar.

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de kaart van Braun & Hogenberg, 1582 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).

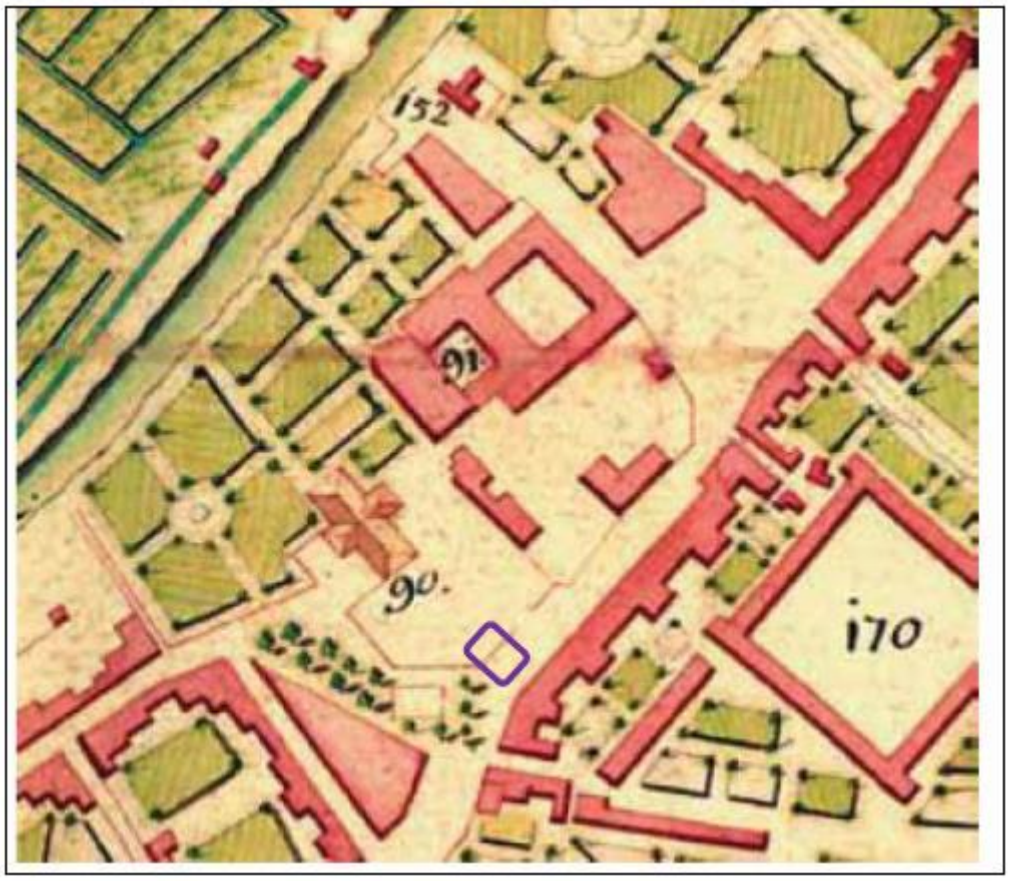

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Sanderuskaart, 1641 (Bron: Universiteitsbibliotheek Gent).

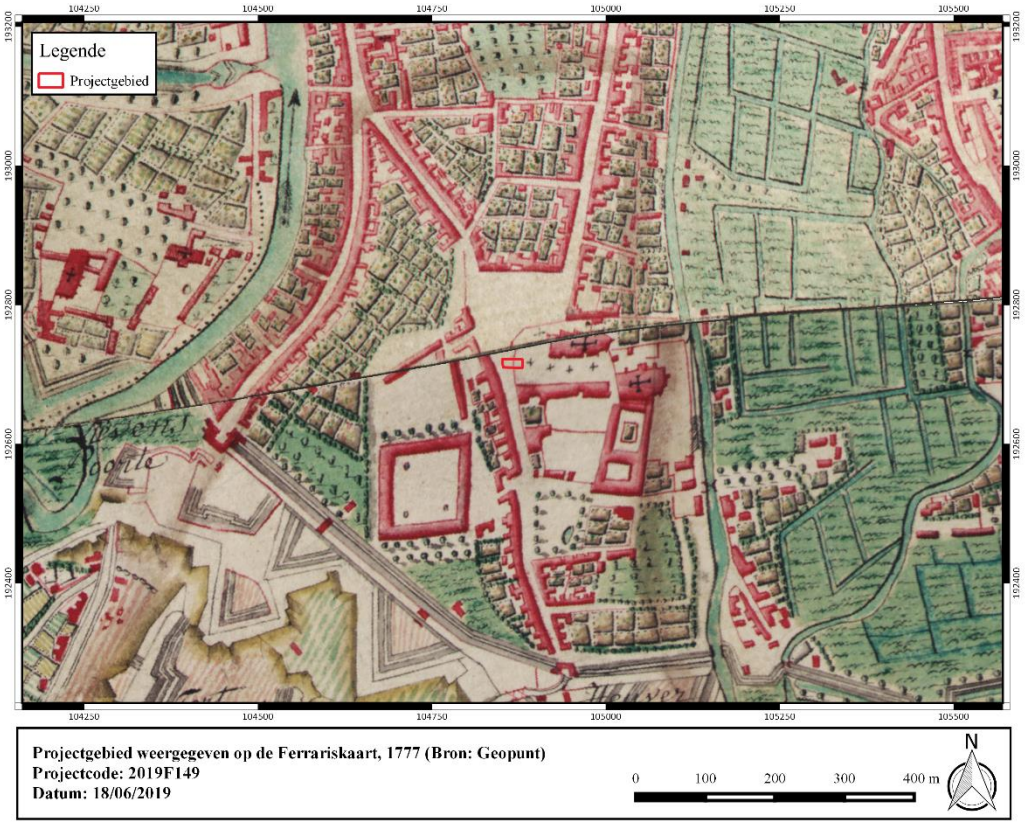
Op de Ferrariskaart uit 1777 situeert het onderzoeksterrein zich tevens voor een deel binnen de abdijmuren van het Sint-Pieterscomplex. Er wordt mogelijk een deel van het kerkhof van de Onze-Lieve-Vrouwekerk aangesneden. Het westelijk deel situeert zich binnen een open plein. De poel die op oudere kaarten is aangeduid, is niet op de Ferrariskaart weergegeven.

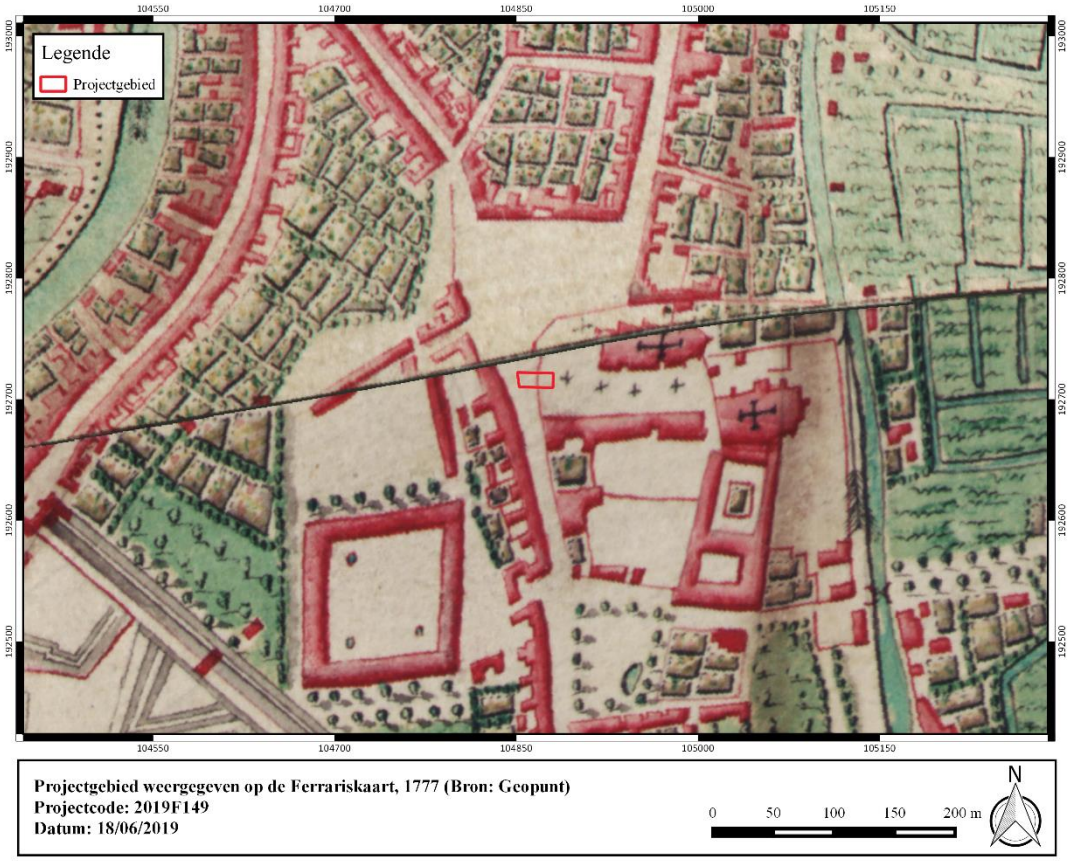
Figuur 31: De potjesmarkt van Sint-Pieters, met de Onze-Lieve-Vrouwekerk en de abdij op de achtergrond, David Teniers de Jonge, midden 17de eeuw (Paris, Bridgeman Art).

Figuur 32: Schematische voorstelling van de Onze-Lieve-Vrouwe-kerk (90) en het projectgebied bij benadering op het stadsplan van Ignace Malfeson, 1756 (Stad Gent, Stadsarchief).

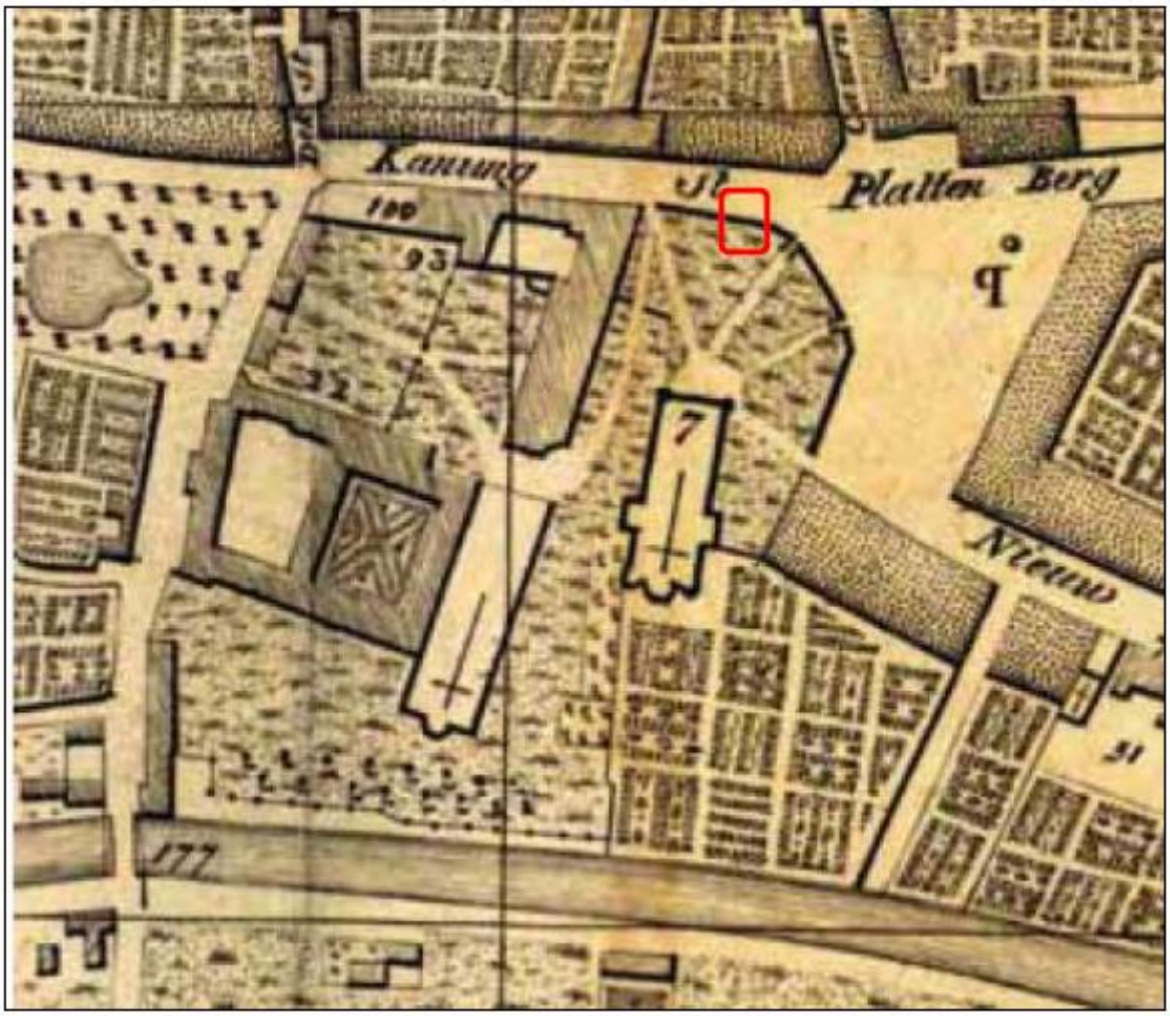
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1777 (Bron: Geopunt).

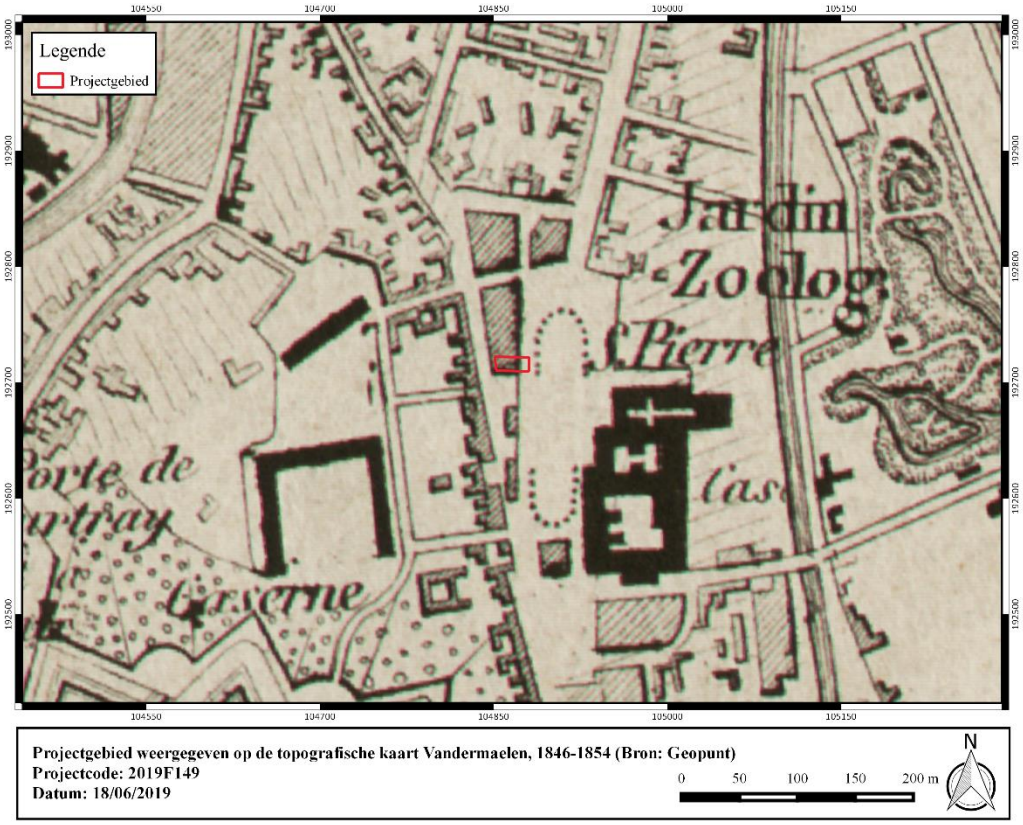

Figuur 35: De rijk versierde tuinmuur op een aquarel uit de Gensche Kronycke, tweede helft 18de eeuw (Gent, Universiteitsbibliotheek).

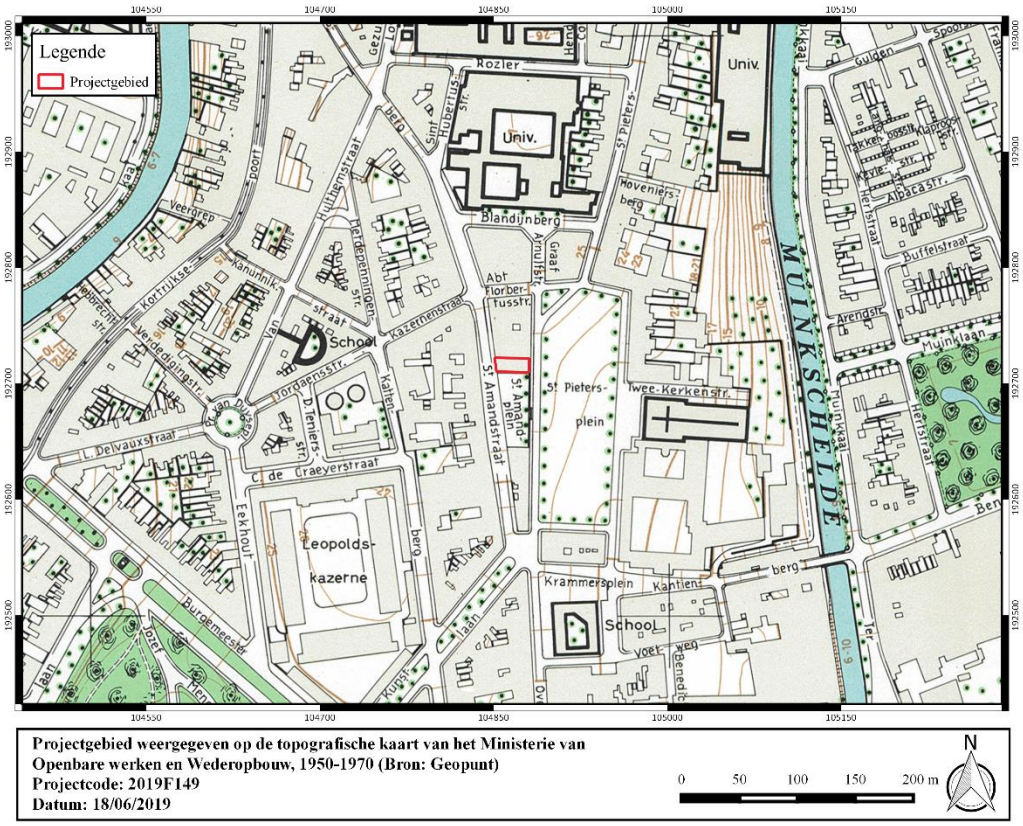

Figuur 36: Projectgebied weergegeven op een detail uit het stadsplan van Gent van G. Goethals, 1796 (Gent, Universiteitsbibliotheek).

Op de Vandermaelenkaart is de contour van het huidige woonblok, waartoe het onderzoeksterrein behoort, duidelijk merkbaar. De contour van het huidige Sint-Pietersplein en Sint- Amandstraat is duidelijk te zien. Het plangebied is quasi volledig bebouwd. Het Sint-Pietersplein bestaat in zijn huidige vorm pas sinds 1848. Bij de aanleg van het Sint-Pietersplein werd een aanzienlijk deel van de Blandijnberg genivelleerd. Het plein is aangelegd volgens het urbanisatieplan van stadsarchitect Leclerc-Restiaux en was voorzien als marsveld.

Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

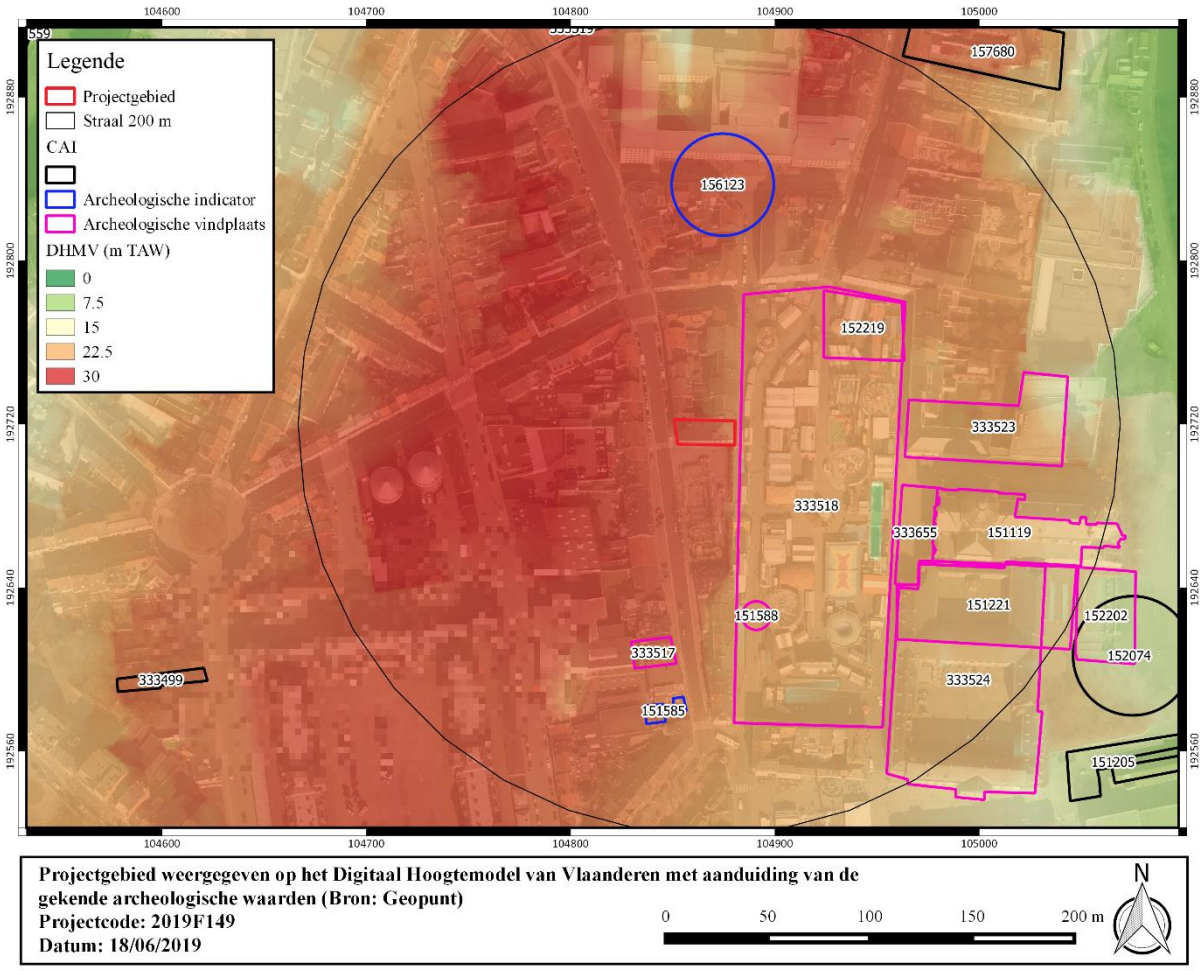
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Panoramisch plan	1534	Open terrein, mogelijk muur en poel
Deventerkaart	1556	Open terrein, mogelijk muur en poel
Braun en Hogenberg	1582	Open terrein, mogelijk muur en poel
Sanderuskaart	1641	Grasgebied, mogelijk muur en poel
Sanderus (panorama)	1641	Open terrein, mogelijk muur en poel
Malfeson	1756	Open terrein, mogelijk muur
Kaart van Ferraris	1777	Open terrein, mogelijk muur
Goethals	1796	Open terrein, mogelijk muur
Kaart Vandermaelen	1846-1854	Bebouwing
Ministeriekaart	1950-1970	Bebouwing

1.4.2.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Binnen het projectgebied zijn geen archeologische waarden gekend. In de directe en ruime omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologische vaststellingen gedaan. De archeologische waarden binnen een straal van 200 m rondom het plangebied worden in onderstaand overzicht weergegeven.

Figuur 39: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

151119	Opgraving (1998, 2010); NK: 15 m Romeinse periode: bouwmateriaal. Middeleeuwen: funderingsmuur opgebouwd met Doornikse kalksteen en baksteenbrokken. Deze muur was de buitengevel van de middeleeuwse abdijkerk. Tevens werden aardewerk en menselijk botmateriaal aangetroffen. 16de eeuw: aardewerk. 17de eeuw: wellicht werd de 17de eeuwse kerk opgetrokken op de fundamenten van de laatmiddeleeuwse abdijkerk. Bron: Deceuninck M. 2010, Gent - O.L.Vrouw Sint-Pieterskerk - Archeologisch onderzoek, Fenikx bvba.
151221	Opgraving (1999); NK: 15 m Late middeleeuwen: abdij, restanten van een oude bevloering (tegels van Doornikse kalksteen), muurresten van lavatorium met gootje.

	Nieuwe tijd: vlakgraf, kistbegraving. 16de eeuw: halfondergrondse kelder overdekt met kruisribgewelf met daarboven een rode tegelvloer. Bron: Laleman M.-C. & Stoops G. 2008, Sint-Pietersplein 9-14, Sint-Pietersabdij, in: Arc heologisch onderzoek in Gent 1997-2008. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2 nr. 2, pp. 94-99.
151588	Opgraving (2002); NK: 15 m Vroege middeleeuwen: vlakgraf (2 bijzettingen in volle grond). Oudst gekende bijzettingen op de Sint-Pieterssite. Onbepaald: afsluitingsmuur van het abdijterritorium. Bron: Laleman M.C. (ed.) 2009, Onder het Sint-Pietersplein. Gent van hoogadelijke begraafplaats tot parking, Gent.
152202	Opgraving (1972,1974); NK 15 m Middeleeuwen: ruïnes van de middeleeuwse infirmerie van de Sint-Pietersabdij. Vroege middeleeuwen: kalkovens waarin uit Doornikse kalksteen ongebluste kalk werd gehaald. Wellicht zijn deze sporen een onrechtstreekse bron voor de oprichting van een stenen kerk in de Karolingische tijd. Late middeleeuwen: aantal metalen plaatjes met afgeronde hoeken en gaatjes langs de rand die vermoedelijk op textiel of leer werden vastgenaaid. Parallellen met de opgravingen van skeletten aan de Sint-Baafsabdij wijzen op een mogelijk medicinaal gebruik. Bron: Laleman M.C. (ed.) 2009, Onder het Sint-Pietersplein. Gent van hoogadelijke begraafplaats tot parking, Gent.
152219	Opgraving (2002, 2003); NK: 15 meter Mesolithicum: in de vulling van een van de greppels werd een mesolithisch werktuig in silex gevonden. Middeleeuwen: in vulling: secundair verbrande scherf in imitatie Eiffelwaar. Vroege middeleeuwen: twee min of meer OW-gerichte greppels met materiaal dat kan geplaatst worden in de 6de-7de eeuw. Bronnen: - Heirman K. e.a. 2003, De Sint-Pieterssite in Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 26, pp. 111-113

	- Bru M.-A. & Vermeiren G. 2010, Sint-Pietersplein: Parochiekerk en kerkhof, in: Archeologisch onderzoek in gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 4, pp. 101-120 - Bru M.A. 2005, Archeologisch onderzoek op het Sint-Pietersplein in Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 28, pp. 80-81 - Laleman M.C. (ed.) 2009, Onder het Sint-Pietersplein. Gent van hoogadelijke begraafplaats tot parking, Gent. - Laleman M.C. 2010, Sint-Pietersplein: de Onze-Lieve-Vrouwekerk, in: Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 4, pp. 121-156
333517	Opgraving (2001); NK: 15 m Late middeleeuwen: resten in Doornikse kalksteen; vierkante kelder met centrale zuil met zwaar knopkapiteel. Bron: X, Sint-Amandsstraat 86-88, in: Stadsarcheologie Gent, 1980, jg. 4, nr. 3, p. 31-32.
333518	Controle van werken (1984) Opgraving (2002, 2003); NK: 15 meter Romeinse tijd: een groot aantal Romeinse munten in brons en enkele in zilver, gaande van Nero tot Valentianus. Volle middeleeuwen: helemaal aan de noordzijde van de opgravingen ontdekten de onderzoekers 2 kuilen met huisraad en consumptieresten uit de late 12de eeuw en het begin van de 13de eeuw. Een derde kuil was gevuld met verbrande leem, mogelijk afkomstig van metallurgische activiteit. – vlakgraf; grafplaten uit Doornikse kalksteen, 7 antropomorfe graven. Volle middeleeuwen: kerk - zone ten westen van de huidige kerk (gelegen in het midden en het zuidelijk deel van het Sint-Pietersplein): - atrium en voorbouw van Ottoonse monnikenkerk; contouren van driebeukige Ottoonse kerk met westportaal en twee massieve hoektorens - binnen de Ottoonse constructieresten werden restanten aangetroffen van vloerniveau. Late middeleeuwen: kerk - In de noordelijke zone van het Sint-Pietersplein: O.-L.-Vrouwekerk = parochiekerk van het Sint-Pietersdorp dat rond de abdij ontstaan is. Driebeukige gotische kerk met transept en complexe koorpartij. Weinig sporen: enkele verspreide stukken Doornikse steen. Toch was het mogelijk om aan de hand van de lege zones in het grafveld de verdere positionering van de kerk te bepalen. - abtsgebouwen (gelegen aan de westzijde van het abdijcomplex voor optimale toegankelijkheid), ook nog te zien op historische afbeeldingen. De gebouwen deden mogelijk dienst als gastenverblijven of als woningen voor de abten. - loden zegel: pauselijk bullzegel te dateren tussen 1277 en 1280

	18de eeuw: in het midden van het opgravingsterrein: restanten van enkele stevige funderingsmuren die horen bij 18de-eeuwse bouwfase en verwijzen naar de tuinaanleg ten noorden van het abtsgebouw. Nieuwe tijd: tussen de O.-L.-Vrouwekerk en de huidige abdijkerk: nieuwe hoofdtoegang tot de Sint-Pietersabdij. Onbepaald: vlakgraf - In en rondom de parochiekerk van Onze-Lieve-Vrouw werden graven van verschillende types gevonden: bijzettingen in volle grond, kistgraven, bakstenen grafkelders - in de zuidelijke helft van het middenplein: waterput waarin werd gevonden: gebruiksaardewerk, pijpfragmenten, dierlijk botmateriaal - twee potten met een oor Bronnen: - Heirman K. e.a. 2003, De Sint-Pieterssite in Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 26, pp. 111-113 - Bru M.-A. & Vermeiren G. 2010, Sint-Pietersplein: Parochiekerk en kerkhof, in: Archeologisch onderzoek in gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 4, pp. 101-120 - Bru M.A. 2005, Archeologisch onderzoek op het Sint-Pietersplein in Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 28, pp. 80-81 - Laleman M.C. (ed.) 2009, Onder het Sint-Pietersplein. Gent van hoogadelijke begraafplaats tot parking, Gent. - Laleman M.C. 2010, Sint-Pietersplein: de Onze-Lieve-Vrouwekerk, in: Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 4, pp. 121-156
333523	Opgraving; NK: 15 m Mesolithicum: lithisch materiaal. Romeinse periode: aardewerk, metaal. Volle middeleeuwen: middeleeuwse en postmiddeleeuwse sporen (muurresten, vloertje) en fundamenten in Doornikse kalksteen van de O.L.-V-kerk van het Sint-Pietersdorp; afsluitingsmuur; keermuur; in situ verbranding van kalk. Late middeleeuwen: grafstructuren zowel in volle grond als kistbegravingen en bepleisterde graven; palen in brede paalkuilen (soort houten terrasmuur). Bron: Van den Bremt A. & Vermeiren G. 2004, Archeologisch vooronderzoek op het Sint-Pietersplein en aan de Tweekerkenstraat, in: Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent deel 58, pp. 23-58.
333524	Opgraving (1987); NK: 15 m

	Middeleeuwen: verschillende fasen van de abdijkerk, grote vondstenconcentratie. Bron: Laleman L.C. & Stoops G. 1996, De Sint-Pietersabdij in Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia mediaevalis, jg. 19, pp. 45-46.
333655	Opgraving (2006); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: vlakgraf. Late middeleeuwen: funderingen van een Gotische driebeukige kerk, met recuperatie van funderingselementen van de Ottoonse kerk. Deze gaat over in een barokke (huidige) abdijkerk. Bron: Bru M.-A. & Vermeiren G. 2007, Archeologisch vooronderzoek voor de Onze-Lieve-Vrouw-Sint-Pieterskerk (ceremonieplein) en de Tweekerkenstraat, Gent (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 30, pp. 16-23

II. Archeologische indicatoren

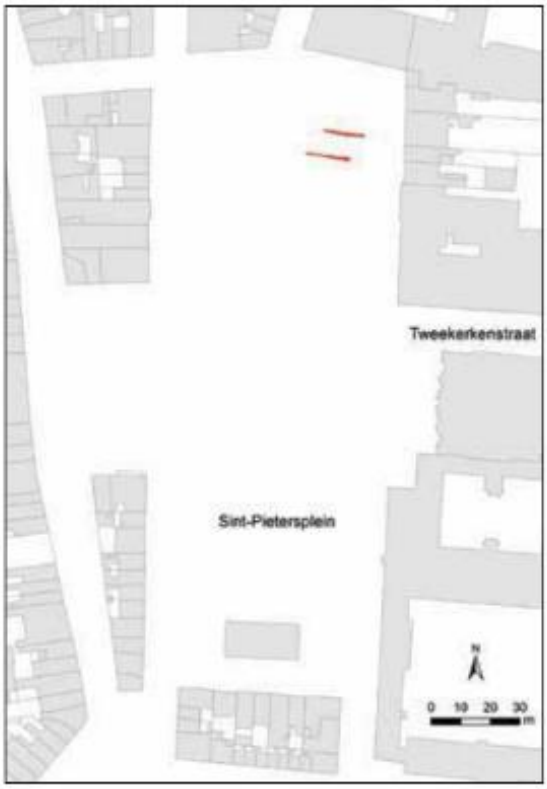
Onbepaald

151585	Onbepaald; NK: 15 m Vierkante gewelfde kelder opgebouwd uit Doornikse kalksteen. In deze kelder werden twee loopniveaus vastgesteld. Ten oosten van de kelder werd in een latere fase een kleinere kelder aangebouwd. Deze was langs de oostzijde voorzien van twee keldervensters. Bron: Steurbaut P. & Vermeiren G. 2007, Sint-Amandstraat 96, in: Archeologisch onderzoek in Gent 1999-2006. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 1, pp. 116-120.
156123	Onbepaald; NK: 250 meter Romeinse tijd: een munt van Antoninus Pius. Bron: Bauwens-Lesenne M. 1962, Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Oost-Vlaanderen : vanaf de vroegste tijden tot aan de Noormannen, Oudheidkundige repertoria II, Brussel.

1.4.2.3.1 Opgraving Sint-Pietersplein

Voorafgaand aan de aanleg van een ondergrondse parkeergarage onder het Sint-Pietersplein, precies ten oosten van het plangebied, werd er in 2002 gestart met een archeologisch onderzoek. Deze zone van de stad maakte in de vroege middeleeuwen deel uit van de Sint-Pieterssite (Blandiniumklooster).

Sint-Pietersplein: oudste sporen

Figuur 40: Doorsnede van 1 van de parallelle greppels (Bru & Vermeiren 2010, afb. 6).

Figuur 41: Lokalisatie van de 2 parallelle grachten op het Sint-Pietersplein (Bru & Vermeiren 2010, afb. 5).

In het noordelijk deel van het Sint-Pietersplein kwamen vondsten aan het licht die ouder zijn dan de parochie (zie verder). Er werden twee parallelle greppels aangetroffen uit de 6de-7de eeuw. Deze greppels bleken enkel nog bewaard in het uiterste oostelijke deel van het Sint-Pietersplein en zijn vermoedelijk te interpreteren als afwateringsgreppels. T.g.v. de ingrijpende nivelleringswerken was het verdere verloop in het westelijke deel van het plein niet meer bewaard.

Er werden tevens mesolithische en laat-Romeinse / vroegmiddeleeuwse vondsten vastgesteld, die mogelijk afkomstig zijn van hogerop, en die door erosie in deze greppels zijn terechtgekomen.

Sint-Pietersplein: parochiekerk

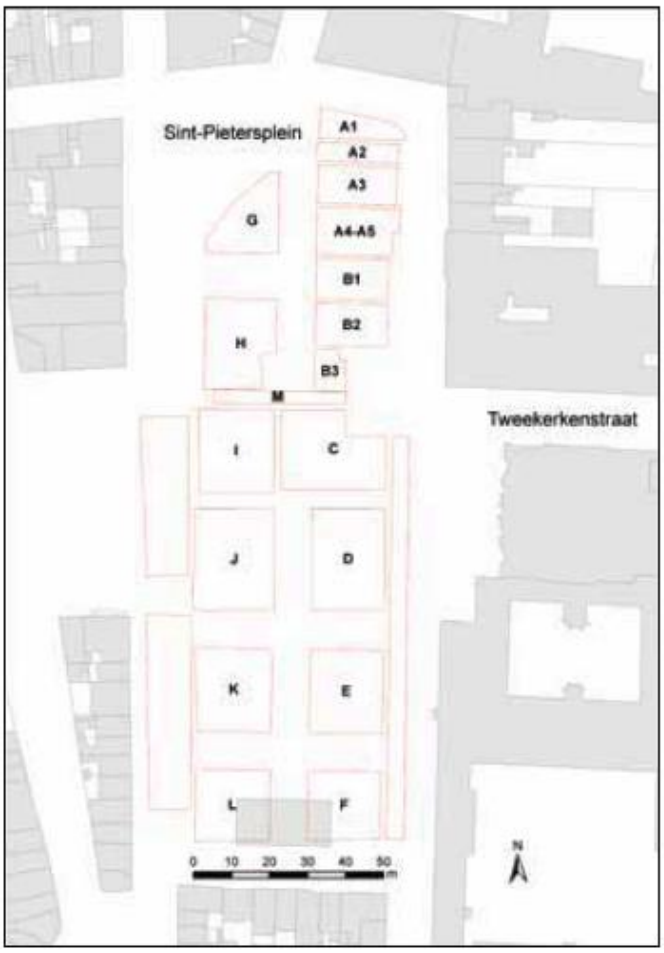
Rondom de abdijsite van Sint-Pieters ontwikkelde zich in de loop van de middeleeuwen een nederzettingskern: Sint-Pietersdorp. De Leie en de Schelde vormden de westelijke begrenzing van deze nederzetting; de Ketelvest – gegraven ca. 1100 – vormde de noordelijke begrenzing. Net buiten de muren van de abdij werd al vrij snel een parochiekerk, gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, opgericht voor de bewoners van dit dorp. De oudste vermelding van deze parochiekerk, die in de schaduw van de Sint-Pieterskerk stond, gaat terug tot de 11de eeuw.

Over de bouwgeschiedenis tasten de onderzoekers nog in het duister. Beeldmateriaal (zie verder) toont een driebeukige benedenkerk van zeven traveeën met een weinig uitspringend transept en complexe koorpartij. Het halfronde koor is omgeven door een rondgang en een aantal kapellen. De Onze-Lieve-Vrouwekerk heeft tot de Franse tijd dienst gedaan als parochiekerk, waarna ze in 1799 werd verkocht en gesloopt.

Sint-Pietersplein: parochiekerkhof

In en rondom de parochiekerk werden talrijke begravingen aangetroffen. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de zone bestemd voor het parochiekerkhof en de begraafplaatsen van het atrium bij de abdijkerk van Sint-Pieters. Aan de west-, noord- en oostzijde vormen de begrenzingen van de reeds verrichte opgravingen de thans bekende limieten van het kerkhof, al is dit een arbitrair gegeven, gezien het kerkhof zich zowel aan noordelijke als westelijke zijde zeker buiten de opgravingszone uitstrekte.

In totaal werden er in de opgegraven zone van het Onze-Lieve-Vrouwekerkhof 728 graven en 20 knekelputten geregistreerd. Dit aantal omvat zoals gesteld zeker niet de totaliteit van alle begravingen. Door opeenvolgende nivelleringen is het merendeel van het kerkhof verdwenen, en betreffen de vondsten vooral de oudste grafniveaus. Er werden verschillende soorten begravingen aangesneden waarvan de rijkdom in uitvoering kon worden gekoppeld aan de lokalisatie t.o.v. de parochiekerk.[14]

Figuur 42: Plan met situering van de verschillende opgravingszones (Dienst Stadsarcheologie Gent).

[14] BRU, M. & VERMEIREN, G. 2010. p.119.

Uit de communicatie met de Dienst Stadsarcheologie Gent blijkt dat de inhumatiegraven in vlak H - de zone die zich dichtst bij het plangebied situeert - voorkomen op ca. 23m TAW. Ter illustratie werden ons door de Dienst Stadsarcheologie Gent 3 TAW-gegevens van inhumatieresten in vlak H aangeleverd. Het gaat telkens om de bodem van de grafkuilen:

- S929 23,04m TAW
- S941 23,11m TAW
- S923 22,95m TAW

Deze resten kwamen nagenoeg onmiddellijk onder de toenmalige pleinverharding aan het licht, wat opnieuw aantoont dat het terrein in het verleden zeer grondig werd genivelleerd en het parochiekerkhof bijgevolg zwaar verstoord is.

De bekende geschreven gegevens lichten uitvoerig in over de verkoop van de kerk en de sloop van het gebouw in 1799. Muurrestanten en heel wat lagen van het kerkhof moeten verdwenen zijn bij de ingrijpende nivelleringen voor de aanleg van het Sint-Pietersplein. Ook bij de aanleg van allerlei nutsleidingen werd vaak vastgesteld dat middeleeuwse structuren of bijzettingen verstoord zijn.

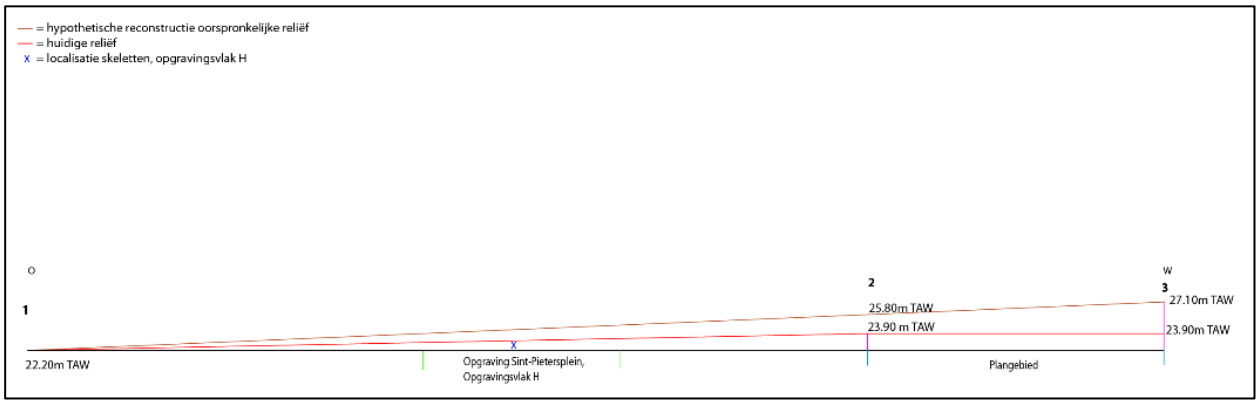
1.4.2.3.2 TAW-gegevens archeologische data

Hierboven werd reeds beschreven dat het reliëf van de Blandijnberg ingrijpend gewijzigd werd door de opeenvolgende nivelleringen n.a.v. de aanleg van het Sint-Pietersplein tijdens het midden van de 19de eeuw. Hieronder werd getracht een reconstructie te maken van het oorspronkelijke reliëf om de impact van de nivelleringen op het archeologisch bodemarchief beter te kunnen inschatten.

Dit zijn de gekende TAW's, afgeleid van het DHM Vlaanderen:

1. TAW-waarde van het meest oostelijke punt van het huidige Sint-Pietersplein (22,20 m TAW) in het verlengde van het plangebied,
2. TAW-waarde ter hoogte van de oostelijke gevel van het plangebied (zijde Sint-Pietersplein): 23,90 m TAW
3. TAW-waarde ter hoogte van de westelijke gevel van het plangebied (zijde Sint-Amandstraat): 27,10 m TAW

Het is zeer waarschijnlijk dat het meest oostelijke punt op het Sint-Pietersplein en het meest westelijke punt oorspronkelijk één hellend vlak vormden. Uitgaande van deze stelling werd een hypothetische reconstructie gemaakt van de oorspronkelijke hellingsgraad van het terrein, m.a.w. voor de ingrijpende nivelleringen van het terrein. Aan de hand van deze theoretische reconstructie kan de oorspronkelijke hellingsgraad t.o.v. het huidige profiel tegenover mekaar afgezet worden.

Figuur 43: Hypothetische reconstructie van het oorspronkelijke niveau.

Figuur 43 toont dat het oorspronkelijke maaiveld ter hoogte van de oostelijke zijde van het plangebied (zijde Sint-Pietersplein) t.o.v. het huidige niveau 1,9m hoger lag (resp. 25,8m TAW t.o.v. 23,90m TAW). Rekening houdende met het hypothetische karakter van deze reconstructie en rekening houdende met een foutmarge van 0,5m t.g.v. oneffenheden in het terrein kan aangenomen worden dat het oorspronkelijk niveau van het plangebied aan de zijde van het Sint-Pietersplein tussen 1,4m en 2,4m (25,3m TAW en 26,3m TAW) hoger lag dan het huidige maaiveld.

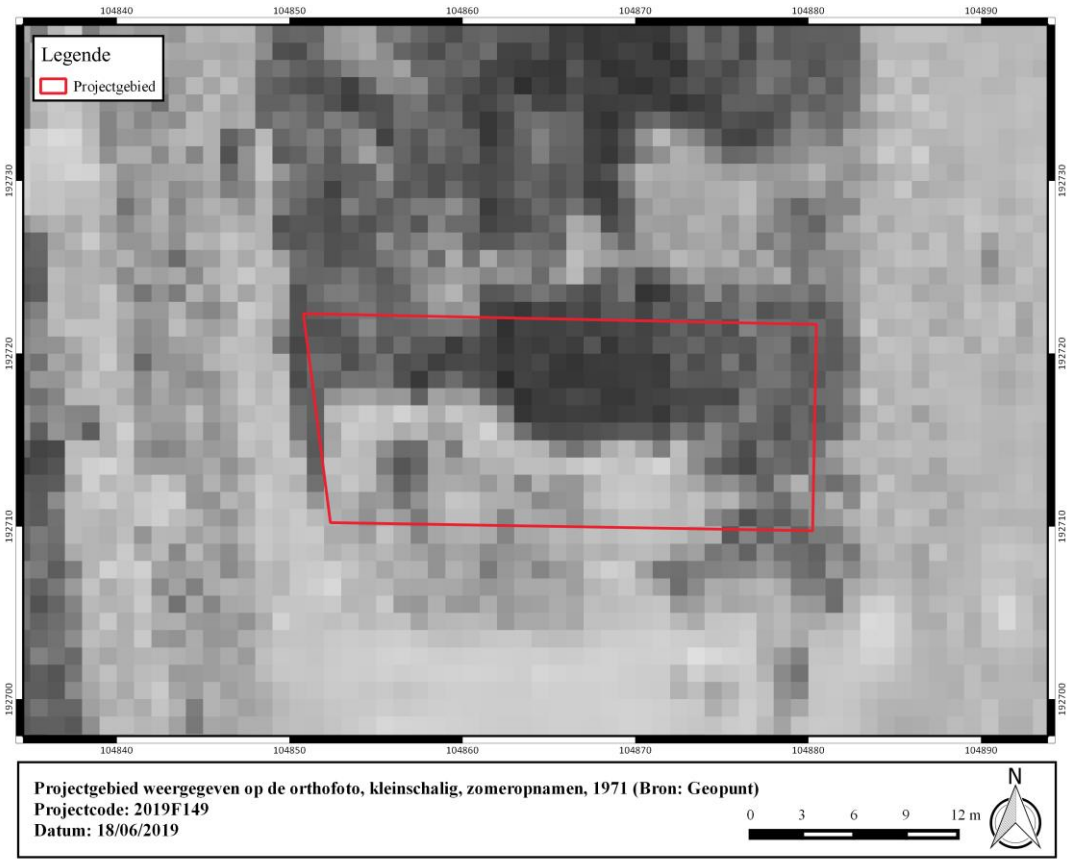
Aan de hand van de gekende TAW waarden van de inhumaties die door de Dienst Stadsarcheologie Gent aangetroffen werden (22,95 – 23,04 en 23,11 TAW) in opgravingsvlak H op het Sint Pietersplein kan gesteld worden dat de inhumaties zich ca. 1,20m en 1,4m t.o.v. het oorspronkelijke niveau situeerden. Uitgaande van de hypothetische reconstructie van het oorspronkelijke niveau ter hoogte van Figuur 43-2 en rekening houdend met een foutmarge van 0,5m kan met vrij grote waarschijnlijkheid gesteld worden dat de kans op eventuele begravingen binnen de begrenzing van het plangebied, gesteld dat het plangebied zich nog binnen de begrenzing van het parochiekerkhof zou situeren, zo goed als nihil is. Deze stelling geldt met nog grotere waarschijnlijkheid voor de zijde van de Sint-Amandstraat waar het oorspronkelijke niveau nog hoger gelegen was….

Dezelfde conclusie geldt voor dieper uitgegraven sporen zoals grachten (afwateringsgreppels, begrenzing van het kerkhof). Eerder werd reeds beschreven dat bij de opgraving van het Sint-Pietersplein gebleken is enkel in de oostelijke zone van het plein nog restanten van greppels bewaard gebleven zijn. In het westelijke deel van het Sint-Pietersplein waren deze sporen t.g.v. de ingrijpende nivelleringsfasen volledig verdwenen.[15] De kans op bewaring van dergelijke sporen ter hoogte van het plangebied is dan ook bijna onbestaande.

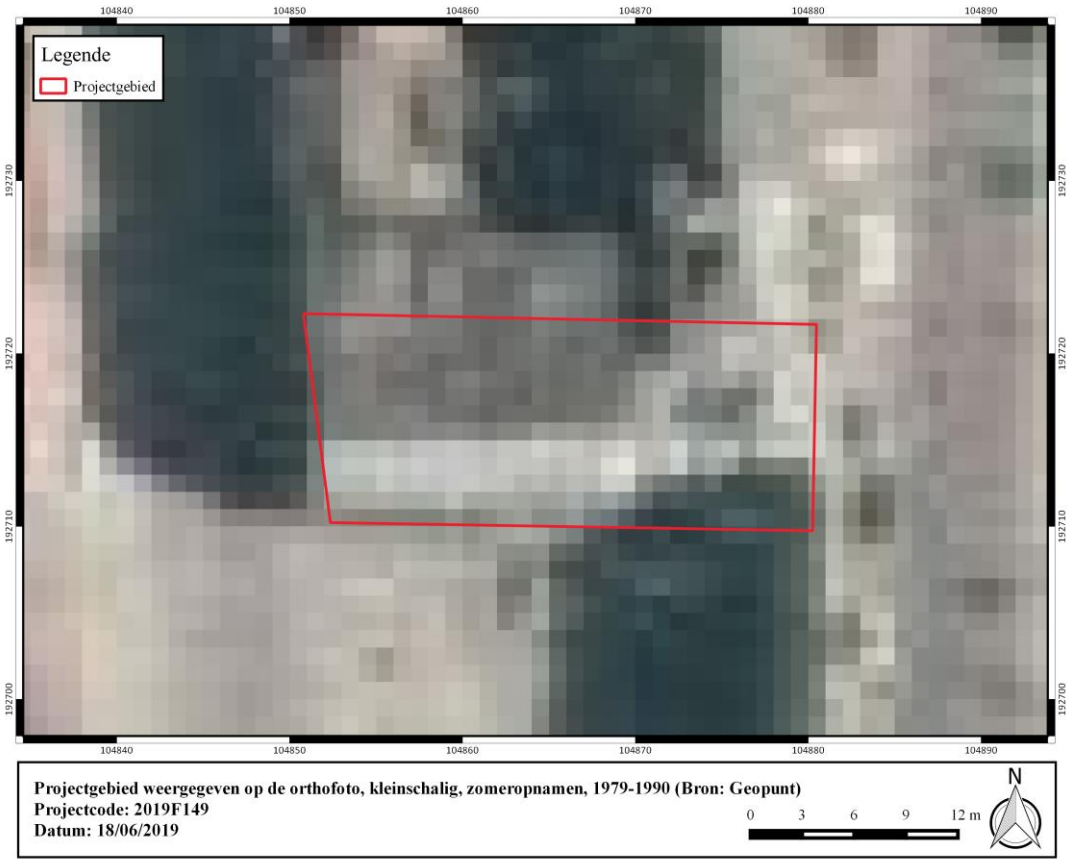
[15] Communicatie G. Vermeiren, Dienst Stadsarcheologie Gent.

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofoto-sequentie toont een beperkte evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied. Er is een duidelijk niveauverschil tussen de zijde Sint- Amandstraat en de zijde Sint-Pietersplein. Het huidige gebouwenbestand is onderkelderd tot op niveau -1 t.a.v. het straatniveau Sint-Pietersplein. De diepte van deze bestaande onderkeldering bedraagt ca. 2,3 m t.a.v. het straatniveau Sint-Pietersplein.

Figuur 44: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

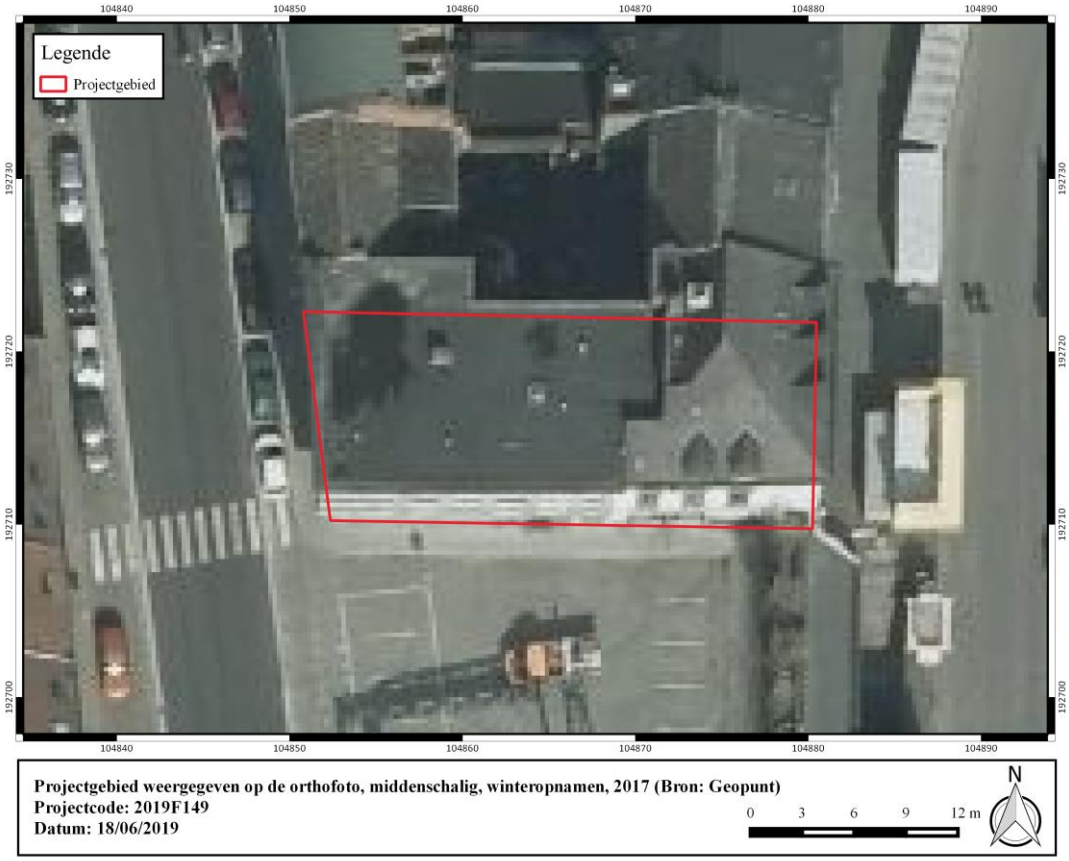
Figuur 45: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 47: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 48: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

Na de sloop van de parochiekerk en de verschillende abdijgebouwen op het plein kwam er een aanzienlijke ruimte vrij. Vanaf 1811 was een gedeelte ervan in gebruik als oefenveld voor de militairen die in de overgebleven abdijgebouwen waren gelegerd. Het is op vraag van het stadsbestuur dat de Franse architect *Leclerc-Restieaux* in het midden van de 19de eeuw in het centrale deel van deze *plaine Saint-Pierre* (Sint-Pietersveld) een plein inrichtte rondom de barokkerk en de overgebleven abdijgebouwen.

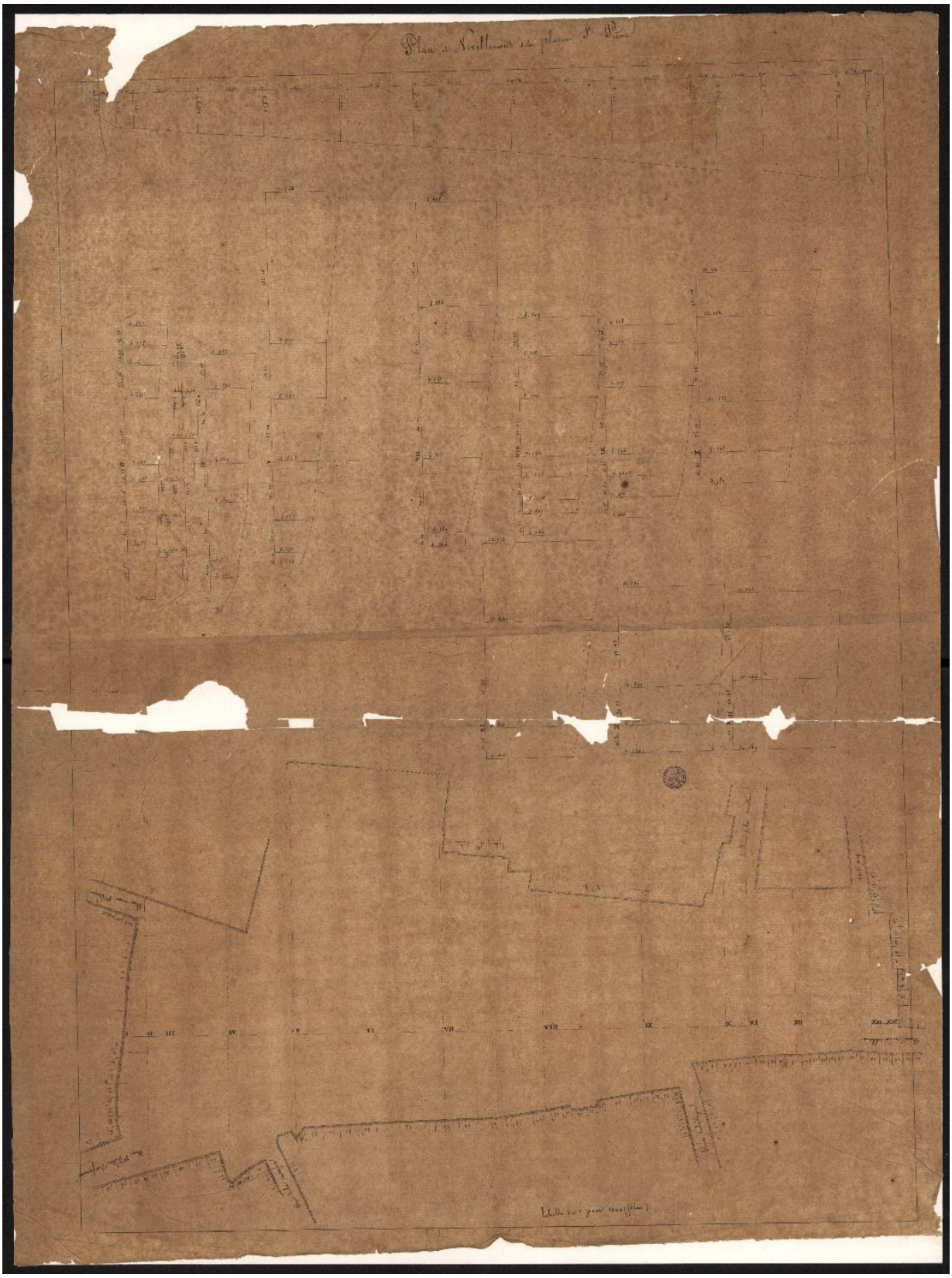
M. Laleman schrijft in het artikel *Sint-Pietersplein: de Onze-Lieve-Vrouwekerk* n.a.v. de aanleg van het Sint-Pietersplein*: Met de toenmalige nog voelbare helling van de Blandijnberg en met de oneffenheden van de ruimte wou men voorgoed afrekenen. Dit geschiedde in drie opeenvolgende afgravingen. Vooral het westelijke deel onderging een grondige profielwijziging die met een trappenpartij naar de hoger gelegen Sint- Amandstraat werd afgewerkt*[16].

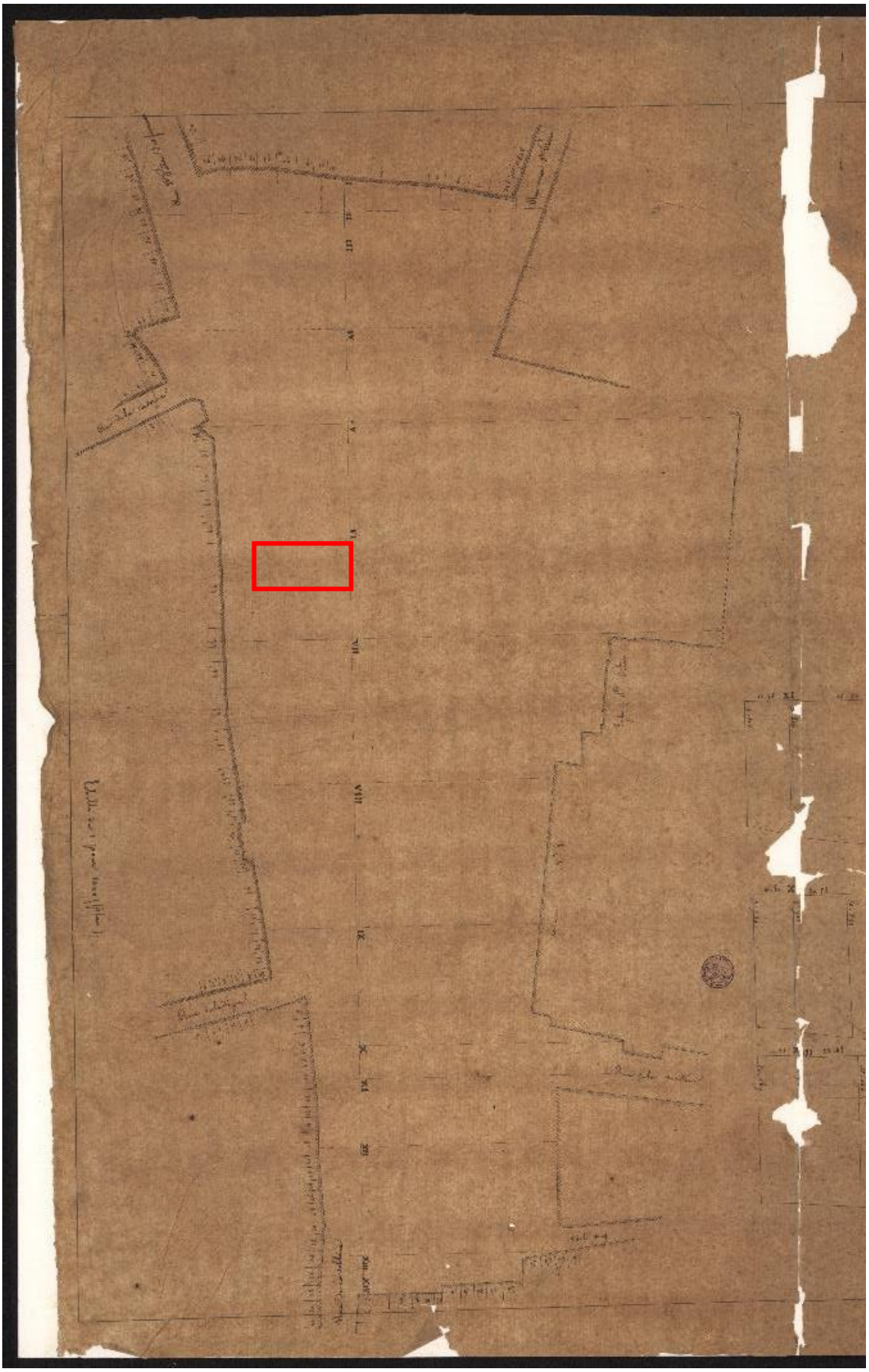
Op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed wordt m.b.t. de Sint-Amandstraat gespecifieerd: *de oostelijke straatkant kwam slechts tot stand na de aanleg van het Sint-Pietersplein in 1848-1851 naar de urbanisatieplannen van Ch. Leclerc-Restiaux; daarbij werd de westzijde van de heuvel alhier afgevoerd voor het nivelleren van het plein. Halverwege de Sint-Amandstraat, tot dan de Kanunnikstraat geheten, werd het Sint-Amandplein in terrasvorm aangelegd met een monumentale trap om het niveauverschil met het Sint-Pietersplein te overbruggen*[17].

Figuur 49 toont het opmetingsplan met het profiel van het Sint-Pietersplein voor de afgraving. Figuur 50 toont de situering van het plangebied op dit plan. Figuur 51 toont het Sint-Pietersplein na de afgraving. Op dit plan komen de doorsneden voor van de nivelleringen in 1847 en 1849, zowel in de lengte als in de breedte.

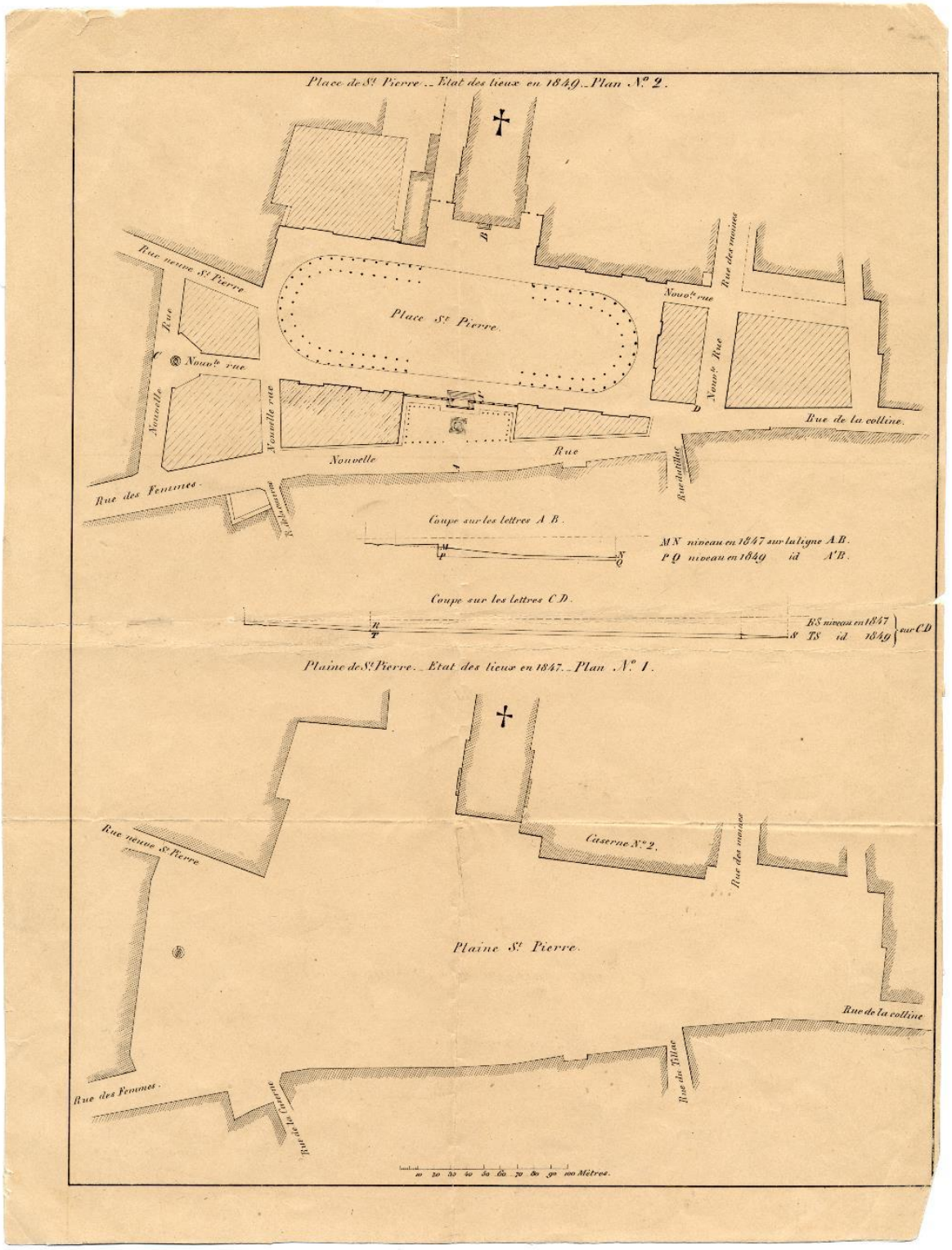
[16] LALEMAN M. C. 2010, p. 126.
[17] Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sint-Amandstraat* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/103177

Figuur 49: Werktekening tot de nivellering van het Sint-Pietersplein in 1810-1811. Doorsneden, plattegrond en aanduiding van de percelen. Schaalverhouding 1/1000. Pentekening op kalk (met dank aan de Dienst Stadsarcheologie Gent).

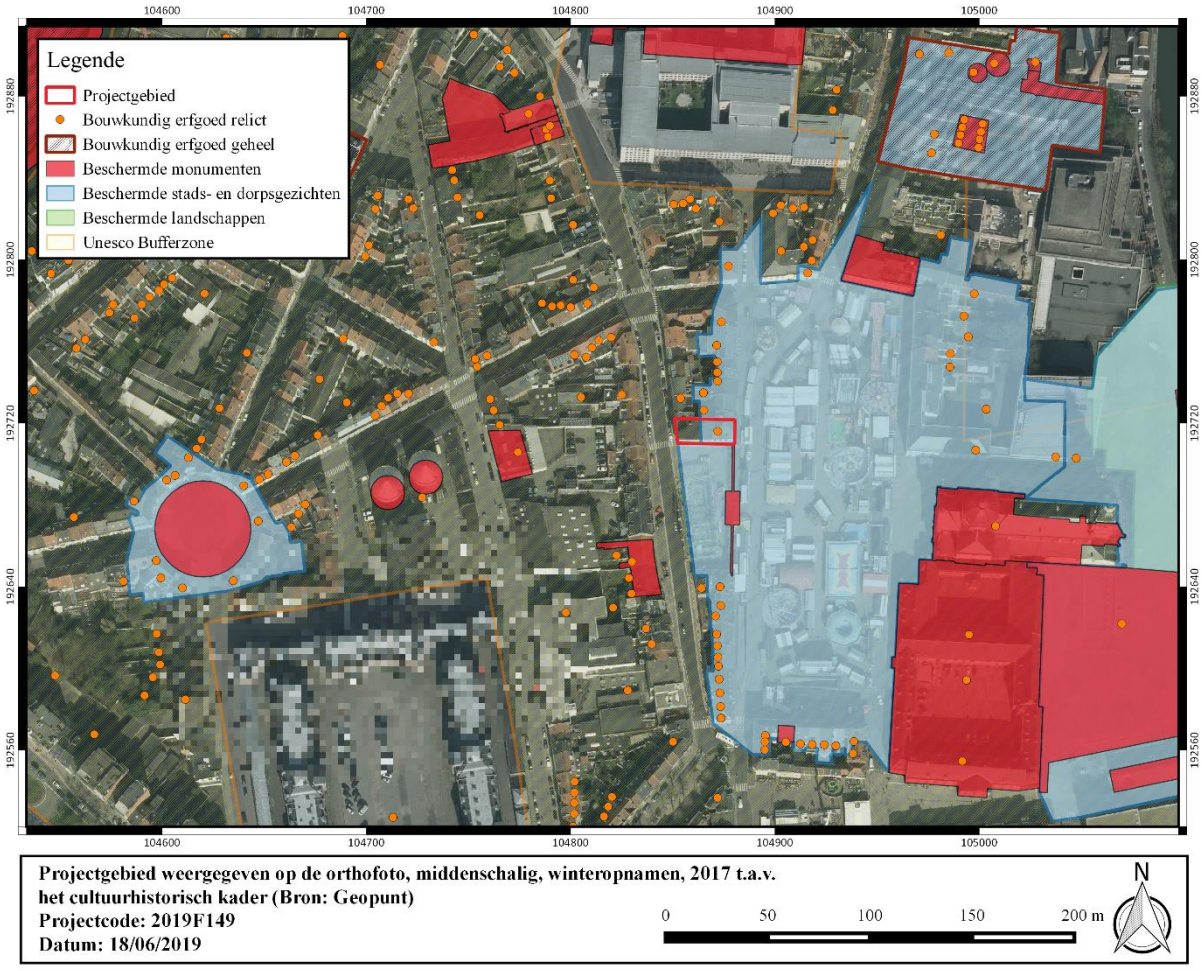
Figuur 50: Situering van het plangebied op het opmetingsplan, voor de nivellering van het Sint-Pietersplein (met dank aan de Dienst Stadsarcheologie Gent).

Figuur 51: AG L 31 / 15a . Place de St. Pierre - Etât des lieux en 1849 Plan nr. 2. Plaine de St. Pierre - Etât des lieux en 1847 Plan n° 1. Afbeeldingen van de plattegronden van het SInt-Pietersplein in 1849 en 1847. Doorsneden van de nivelleringen in 1847 en 1847 in de lengte en de breedte. Schaalverhouding in meter. Ontwerp: Charles Leclerc-Restieaux. Lithodruk (met dank aan de Dienst Stadsarcheologie Gent).

1.4.2.5 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de Unesco Bufferzone 'Belfort, Lakenhal en Mammelokker' en binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Gent. Het oostelijk deel van het onderzoeksterrein geldt tevens als beschermd stads- en dorpszicht zijnde 'Sint-Pietersplein met verschillende huizenblokken'. Het Sint-Pietersplein met verschillende huizenblokken, met het hoger gelegen, in terrasvorm aangelegde Sint-Amandsplein en met het aanpalende hoekcomplex met neogotische kapel is beschermd als stadsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde, m.n. als voorbeeld van een typisch midden 19de-eeuws urbanisatieplan en stedenbouwkundige aanleg van een groot plein, voorzien als marsveld, grotendeels ontstaan na de sloping van de Onze-Lieve-Vrouwekerk en het westelijk abdijcomplex en stelt de resterende kerk- en abdijgebouwen centraal door de realisatie van het terras en de monumentale trap er tegenover. Tevens als belangrijk geheel in neoclassicistische stijl waarbij de ontwerper, stadsarchitect Ch. Leclerc-Restiaux vooral een gevelarchitectuur realiseerde in functie van het uniform uitzicht van het plein. De oudere bebouwing in de noordelijke hoek werd hierbij opgenomen en later aangepast; de neogotische bakstenen kapel werd in de binnenblok gerealiseerd.

Figuur 52: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geopunt).

Binnen de contouren van het onderzoeksterrein situeren zich een aantal bouwkundige erfgoedrelicten. Het betreft de gevelwanden van burgerhuizen. Dit vormt de rechter, westelijke gevelwand van tweeëntwintig traveeën met sterker verbouwde ordonnantie en voornamelijk gecementeerde paramenten. Bij de hoekpanden van respectievelijk vier en drie traveeën werden

enkel de benedenvensters gedeeltelijk verbouwd. De zijpartijen werden op de begane grond volledig verbouwd en bovendien op de hoofdverdieping voorzien van een erker. De middenpartij bleef vrij oorspronkelijk behouden doch verkeert in slechte staat.[18]

[18] Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Gevelwand van burgerhuizen [online]*, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/21205

1.5 Synthese

Ter hoogte van het projectgebied Gent Sint-Pietersplein wenst de opdrachtgever de bestaande bebouwing te slopen, met behoud van de gevel aan de zijde van het Sint-Pietersplein. Na de sloop van de bestaande bebouwing gaat de opdrachtgever over tot de bouw van een studentenhuis met 50 units (gemiddelde oppervlakte van 17 m²) verspreid over 5 verdiepingen, met bijhorende inkom, binnenruimte, fietsenberging, ondergrondse kelder en lift. De diepte van de kelder bedraagt ca. 2,3 m t.a.v. het straatniveau van het Sint-Pietersplein. Het gelijkvloers wordt tot een diepte van 3 m t.a.v. het straatniveau van de Sint-Amandstraat uitgegraven. De onderkant van het gelijkvloers komt op gelijke hoogte als het straatniveau van het Sint-Pietersplein.

Naar aanleiding van de geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag binnen een vastgestelde archeologische zone, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m^2 of meer bedraagt, werd een archeologienota opgemaakt. Op basis van dit bureauonderzoek werd nagegaan of een verder archeologisch traject met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of er een (gedeeltelijke vrijgave) mogelijk is.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in stedelijke gebieden en havengebieden, in de zandstreek. Gent is gesitueerd op de oevers van de Leie en de Schelde. Door de eeuwen heen waren deze rivieren de belangrijkste waterwegen waarlangs handelsverkeer heeft plaatsgevonden. De Quartair geologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten. De bodem staat gekarteerd als een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Op basis van de bureaustudie kan afgeleid worden dat het plangebied zich situeert net ten westen van het Sint-Pietersplein, waar in het verleden een grootschalig archeologisch onderzoek uitgevoerd werd door de Dienst Stadsarcheologie Gent. Het Sint-Pietersplein maakte deel uit van de Sint-Pieterssite, m.a.w. het areaal dat hoorde bij het in de tweede kwart van de 7de eeuw opgerichte Blandiniumklooster. Rondom de abdijsite van Sint-Pieters ontwikkelde zich in de loop van de middeleeuwen een nederzettingskern, Sint-Pietersdorp genaamd.

Op de noordelijke zone van het Sint-Pietersplein en de zone langs de Tweekerkenstraat werden heel wat sporen aangetroffen, die in verband te brengen zijn met de driebeukige parochiekerk van het Sint-Pietersdorp, te situeren net buiten de muren van de abdij. De parochiekerk, gewijd aan Onze Lieve Vrouw, werd openbaar verkocht en gesloopt in 1799. De naam werd in 1809 overgedragen op de nabijgelegen abdijkerk: deze kreeg vanaf dan het dubbele patrocinium Onze-Lieve-Vrouw Sint-Pieters. Enkel de naam ‘Tweekerkenstraat’ herinnert nu nog aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk (parochie) en de Sint-Pieterskerk (abdij), die eeuwenlang naast elkaar bestonden.

Uit het archeologisch onderzoek kon afgeleid worden dat nog slechts weinig constructieresten van de parochiekerk bewaard waren. Eén van de redenen was de stabiele zandgrond, waardoor diep ingegraven funderingsresten onnodig waren. Zowel in als rond de kerk werden heel wat inhumaties vastgesteld, die deel uitmaakten van de begraafplaats van het Sint-Pietersdorp. Deze begraafplaats was *grosso modo* in gebruik van de 11de eeuw tot 1799. De begrenzing van het kerkhof situeerde zich buiten het opgravingsterrein. Het is niet duidelijk in hoeverre het huidig plangebied zich al dan niet binnen de begrenzing van het kerkhof situeert.

Na de sloop van de parochiekerk en verschillende abdijgebouwen kwam er een aanzienlijke ruimte vrij, die vanaf 1811 gedeeltelijk gebruikt werd als oefen- en marsveld voor de militairen die in de overgebleven abdijgebouwen waren gelegerd. Op vraag van het stadsbestuur richtte architect *Leclerc-Restieaux* in het midden van de 19de eeuw een plein in met eenheidsbebouwing rondom de overgebleven abdijgebouwen. T.g.v. deze urbanisatieplannen kwam het Sint-Pietersplein en de oostelijke zijde van de Sint- Amandstraat tot stand. De aanleg van het nieuwe plein ging gepaard met ingrijpende nivelleringenswerken, met name in het westelijke deel, waardoor het oorspronkelijke reliëf van de Blandijnberg ingrijpend gewijzigd werd. Vanzelfsprekend hebben deze nivelleringswerken een grote impact gehad op de bewaringstoestand van het archeologisch bodemarchief.

1.5.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Concreet is de archeologische trefkans binnen de grenzen van het plangebied t.g.v. de ingrijpende profielwijzigingen sinds het midden van de 19de eeuw zeer laag. Gelet de verstoringshistoriek van het terrein wordt verder archeologisch onderzoek weinig zinvol geacht.

2 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Gent – middeleeuwse stadskern [online]*, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121063 (geraadpleegd op 14 maart 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Gevelwand van burgerhuizen [online]*, https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/21205 (geraadpleegd op 20 juni 2019).

AGIV

BOONE M., DENECKERE G., 2010. *Gent: stad van alle tijden*, Mercatorfonds, Gent.

BOONE M., VAN BRUAENE A., VERBRUGGEN C., DENECKERE G., & MANTELS R., 2015. *Sint-Baafsabdij, De bedevaart: ritueel van religiositeit, machtsaanspraken en identiteit, Geloven in Gent*, 117.

BRU M.-A. & Vermeiren G. 2010, Sint-Pietersplein: Parochiekerk en kerkhof, in: Archeologisch onderzoek in gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent, reeks 2, nr. 4, pp. 101-120

CAPITAYNE A., 1988. *Gent in weelde herboren: wereldtentoonstelling 1913*, Gent Stadsarchief.

CAPITEYN A.; CHARLES L. & LALEMAN M.C. 2007, *Historische Atlas van Gent. Een visie op verleden en toekomst*, Amsterdam.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

LALEMAN M.C. 2010, Sint-Pietersplein: de Onze-Lieve-Vrouwekerk, in: *Archeologisch onderzoek in Gent 2002-2010. Stadsarcheologie. Bodem en monument in Gent*, reeks 2, nr. 4, pp. 121-156.

MANTELS R., 2013. *Gent: een geschiedenis van universiteit en stad 1817-1940*, Mercatorfonds, 5.

PAS P., 1999. *De Gentse Sint-Baafsabdij en haar dorp, Heusden by Pas*, 15.

PIETERAERENS M.; ROBIJNS L.; VAN BOCKSTAELE G. 1999, *Van Beaupré tot Zwijveke : cisterciënzers in Oost-Vlaanderen (1200-1999)*, Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Gent, pp. 86-93.

STEYAERT J.J., 1838. *Beschrijving der Stad Gent*, 360.

VANDER SCHELDEN B., 2010. *De Gentse stadsmagistraat tijdens de calvinistische Republiek (1577-1584)*, Universiteit Gent.

VAN RANST, E. & SYS, C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen.* Universiteit Gent.

VERMEIR R., 2008. *Een inleiding tot de geschiedenis van de Vroegmoderne Tijd*, Van In, 37.